

CHALMERS

Klimatdeklarationen: Ett redovisningskrav eller förbättringsverktyg?

En fallstudie av hur byggherrar kan dra fördel av lagen om
klimatdeklaration för byggnader

Examensarbete inom kandidatprogrammet Affärsutveckling och entreprenörskap inom
samhällsbyggnadsteknik

COLIN TAMASIS
HANNA WIKMAN

INSTITUTIONEN FÖR TEKNIKENS EKONOMI OCH ORGANISATION
AVDELNINGEN FÖR SERVICE MANAGEMENT AND LOGISTICS

Rapportnummer E2022:032

Klimatdeklarationen: Ett redovisningskrav eller förbättringsverktyg?

En fallstudie av hur byggherrar kan dra fördel av lagen om
klimatdeklaration för byggnader

COLIN TAMASIS
HANNA WIKMAN

TEKNIKENS EKONOMI OCH ORGANISATION
Avdelning för Service Management and Logistics
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige 2022

Klimatdeklarationen: Ett redovisningskrav eller förbättringsverktyg?
En fallstudie av hur byggherrar kan dra fördel av lagen om klimatdeklaration för byggnader

COLIN TAMASIS
HANNA WIKMAN

© COLIN TAMASIS, 2022
© HANNA WIKMAN, 2022

Rapportnummer E2022:032
Teknikens ekonomi och organisation
Chalmers tekniska högskola
412 96 Göteborg
Sverige
Telefon + 46 (0)31-772 1000

Omslag: Omslagsbilden är utformad av egen författare och illustrerar en labyrint som symboliserar byggherrens väg framåt mot målet är att använda klimatdeklarationen som ett förbättringsverktyg. Vägen dit kan upplevas som komplex.

Göteborg, Sverige 2022

Göteborg, Sverige 2022

Klimatdeklarationen: Ett redovisningskrav eller förbättringsverktyg?

En fallstudie av hur byggherrar kan dra fördel av lagen om klimatdeklaration för byggnader

COLIN TAMASIS

HANNA WIKMAN

Institutionen för Teknikens ekonomi och organisation

Chalmers tekniska högskola

Sammanfattning

Bygg- och fastighetsbranschen står för en betydande del av Sveriges totala klimatpåverkan, där byggskedet är en av faserna under byggnadens livscykel som har störst klimatavtryck. Vid årsskiftet år 2022 infördes lagen om klimatdeklaration för byggnader, vilket syftar till att begränsa byggskedets klimatpåverkan genom att öka byggherrens medvetenhet och kunskap. Studien syftar till att undersöka hur byggherrar skulle kunna inleda arbetet med klimatdeklarationen, med målsättningen att på sikt kunna använda denna som ett förbättringsverktyg. Det förutsätter bland annat att man känner till vad som potentiellt hindrar byggherrars arbete med klimatdeklarationen. Studiens frågeställningar studerades genom en kvalitativ fallstudie, där semistrukturerade intervjuer genomfördes med representanter från en enskild byggherres organisation, samt externa aktörer som byggherren återkommande samarbetar med. Trots att frågeställningarna studerades genom en fallstudie kan vissa perspektiv och lärdomar vara av relevans för andra byggherrar. För att kunna dra konkreta slutsatser av resultatet analyserades underlaget från intervjuerna utifrån ett par teoretiska modeller med rötter inom förändringsledning. Eftersom de flesta byggherrar inte har hunnit få någon större erfarenhet av att klimatdeklarationen, kan det konstateras att det råder en viss differens mellan nuläget och en framtid där klimatdeklarationer används som ett förbättringsverktyg. För att använda klimatdeklarationen som ett förbättringsverktyg krävs att byggherrar arbetar proaktivt utöver lagkravet. Det främsta hindret för detta är att det saknas tydliga ekonomiska incitament. Vidare forskning skulle därför kunna utreda hur utökad arbete med klimatdeklarationen skulle kunna gynna byggherrar ekonomiskt.

Nyckelord: Byggherre, förändringsarbete, hållbarhet, klimatdeklaration och klimatpåverkan

Gothenburg, Sweden 2022

Climate declaration act: An accounting requirement or improvement tool?

A case study of how real estate developers can benefit from the law on climate declaration for buildings

COLIN TAMASIS
HANNA WIKMAN

Department of Technology Management and Economics
Chalmers University of Technology

Abstract

The construction and real estate industry accounts for a significant part of Sweden's total climate impact, where the construction phase is one of the phases during a building's life cycle, that has the largest climate footprint. The 1 January 2022, the act on climate declaration for buildings was introduced, which aims to limit the climate impact of the construction phase by increasing the real estate developer's awareness and knowledge. This thesis aims to investigate how real estate developers could initiate working with the climate declaration, to eventually be able to use it as an improvement tool. This presupposes, for instance, that one knows what potentially hinder real estate developers' work with climate declarations. The research questions were studied through a qualitative case study, where semi-structured interviews were conducted with representatives from a real estate developer's organization, as well as external partners with whom the developer regularly collaborates. Although the research questions were studied through a case study, certain perspectives and "lessons learned" may be relevant to other developers. To be able to conclude from the results, the data from the interviews were analyzed based on a couple of theoretical models, with roots in change management. Since most developers have not had any major experience working with the climate declaration, it can be stated that there is a certain difference between the current situation and the future, where climate declarations are used as a tool for improvement. To use the climate declaration as a tool for improvement, it is required that developers work proactively in addition to the legal requirement. The main obstacle to this is the lack of clear financial incentives. Further research could therefore investigate how the work on the climate declaration could benefit developers financially.

Key words: Change management, climate declaration act, climate impact, real estate developer and sustainability

Innehållsförteckning

Sammanfattning	I
Abstract	II
Innehållsförteckning	III
Förord	V
Begreppslista	VI
1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	1
1.3 Syfte	2
1.4 Frågeställningar	2
1.5 Avgränsningar	2
2 Teoretisk referensram	3
2.1 Lagkravet klimatdeklaration	3
2.2 Aspekter som påverkar byggherrens klimatarbete	4
2.2.1 Obligationer	4
2.2.2 Certifieringen Miljöbyggnad	5
2.2.3 EU taxonomin	5
2.3 Förändringsledning	6
2.3.1 Förändringsarbete inom byggherrens organisation	6
2.3.2 Lewins förändringsmodell	6
2.3.3 Gap-analys	7
3 Metod	9
3.1 Studiens förutsättningar	9
3.2 Undersökningsstrategi	9
3.3 Undersökningsdesign	10
3.4 Undersökningsmetod	10
3.4.1 Intervjuer	10
3.4.2 Urval av respondenter	11
3.4.3 Beskrivning av respondenter	11
3.4.4 Analys av intervjuer	13
3.5 Kvalitetssäkring	13
3.5.1 Tillförlitlighet	13
3.5.2 Överförbarhet	13
3.5.3 Pålitlighet	14
3.5.4 Konfirmering	14
3.5.5 Kritisk granskning av metod	14
3.6 Fallstudie	15
4 Resultat	17
4.1 Byggherrens nuläge	17
4.1.1 Tema ett: Byggherrens kontext	17
4.1.2 Tema två: Klimatdeklarationen i dagsläget	19

4.2	<i>Byggherrens framtidsvision</i>	22
4.2.1	Tema tre: Klimatdeklarationen i framtiden.....	22
5	Analys och Diskussion	26
5.1	<i>Byggherrens nuläge</i>	26
5.2	<i>Byggherrens framtidsvision</i>	27
5.3	<i>Vägen framåt med avseende på förverkligandet av byggherrens framtidsvision</i>	28
5.3.1	Klimatdeklarationen: Något att arbeta med nu eller senare?	30
5.3.2	Förändringsarbetets förutsättning: Att rubba “status quo”	30
6	Slutsats	33
6.1	<i>Vilka hinder finns för byggherrens arbete med klimatdeklarationen?</i>	33
6.2	<i>Hur kan klimatdeklarationen gå från redovisningskrav till förbättringsverktyg?</i>	33
7	Vidare forskning	35
	Referenser	36
	Bilaga	39

Förord

Kandidatarbetet har utförts under vårterminen år 2022 av Colin Tamasis och Hanna Wikman. Arbetet är den avslutande delen i vår teknologie kandidatexamen från det treåriga programmet Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik vid Chalmers tekniska högskola. Kandidatarbetet motsvarar 15 högskolepoäng.

Vi vill börja med att rikta ett stort tack till byggherren som arbetet tagits fram tillsammans med. Tack till vår externa handledare hos byggherren, som gjorde detta möjligt, och alla respondenter som deltagit i intervjuerna för att bidra med sina värdefulla perspektiv. Ytterligare tack riktas till våra klasskamrater Karin Lasson och Stina Kannius som opponerat på innehållet. Slutligen vill vi lyfta vår interna handledare på Chalmers, Petra Bosch-Sijtsema, som varit en riktig klippa under arbetets gång. Du har bidragit med värdefull kunskap och stöttat oss genom hela arbetet.

Göteborg, juni år 2022

Colin Tamasis och Hanna Wikman

Begreppslista

Byggherren är en fysisk eller juridisk person som för egen räkning utför, eller låter utföra, projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten (Boverket, u.å.).

Ekologisk hållbarhet definieras som minskad miljöpåverkan och resursförbrukning (Sveriges Allmännyttan, u.å.). Det förutsätter dels att klimat- och miljöbelastning minskas, dels att riskerna för den skada som redan skett hanteras. Exempelvis översvämningar, extrem värme, kyla och stormar.

Grön finansiering innefattar i det här sammanhanget gröna lån som styr kapital mot minskad miljöbelastning, samt effektiv resursanvändning, men även finansiering via gröna obligationer.

Hållbarhetsarbete syftar till den insats som en organisation eller företag gör för att främja hållbar ekologisk utveckling.

Klimatdeklaration är ett lagstadgat krav gällande att byggherrar ska redovisa vilken klimatpåverkan som en ny byggnad har under modul A1 till A5, vilket motsvarar byggskedet (Boverket, 2021a.).

Klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv, innebär beräkning av alla utsläpp av växthusgaser som uppkommit under en produkt eller tjänsts livscykel (Naturvårdsverket, u.å.).

Obligation kan förklaras som ett lån där en stat eller ett företag utfärdar och säljer obligationer i stället för att låna pengar från en bank (Avanza, u.å.). Således lånar ägaren av obligationen ut sina pengar mot en avkastning genom ränta.

Taxonomi syftar på EU taxonomin. Detta är ett verktyg som används för att klassificera om en investering är miljömässigt hållbar eller inte (Finansdepartementet, 2020).

Tidiga skeden definieras olika beroende på organisation och projekt. I studien avser tidiga skeden det arbete som föregår byggskedet, exempelvis utredning och projektering.

1 Inledning

Det inledande kapitlet behandlar bakgrund, problemformulering, syfte, frågeställningar och avgränsningar.

1.1 Bakgrund

Sveriges nationella målsättning är att nå nettonollutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast år 2045, för att därefter uppnå negativa utsläpp (Prop. 2020/21:144). Samtidigt konstaterar det klimatpolitiska rådet i sin årsrapport från år 2020 att Sveriges nuvarande styrmedel inte är tillräckliga för att denna långsiktiga målsättning ska vara möjlig att uppnå.

Bygg- och fastighetsbranschen står för en dryg femtedel av Sveriges totala klimatpåverkan (Boverket, 2021b). Under byggnadens livscykel orsakas de största utsläppen av växthusgaser under byggskedet, och av den driftsenergi som förbrukas under tiden som den färdiga byggnaden används. Sedan tidigare begränsas driftsenergin av kraven om energihushållning, vilket regleras i Boverkets byggregler. Däremot har det tidigare saknats styrmedel som begränsar byggskedets klimatpåverkan. Den första januari år 2022 infördes lagen om klimatdeklaration för byggnader, vilket är ett nytt styrmedel som avser att minska klimatpåverkan från byggskedet. Lagstiftningen gör byggherrar ansvariga att redovisa byggskedets klimatpåverkan vid nyproduktion (Boverket, 2021c). Kravet på klimatdeklaration är ett första steg till ökad medvetenhet och kunskap inom branschen (Boverket, 2021b). I dagsläget behöver inte byggherrarna hålla sig inom några givna gränsvärden när det gäller byggskedets maximala utsläpp av växthusgaser. År 2020 presenterade Boverket en färdplan med förslag gällande hur lagstiftningen kan utökas med gränsvärden år 2027 för att ytterligare begränsa byggskedet klimatpåverkan (Boverket, 2020). Vidare föreslogs att det till samma år införs utökade krav, vilket innebär att hela eller fler delar av byggnadens livscykel omfattas av lagkravet. I början av år 2022 gav regeringen Boverket ett uppdrag som bland annat handlar om att undersöka möjligheten att införa gränsvärden tidigare än år 2027 (Finansdepartementet, 2022).

Det finns olika initiativ som syftar till att stötta och snabba på näringslivets omställning till klimatneutralitet. Ett exempel är EU taxonomin, som likt lagen om klimatdeklaration trädde i kraft den första januari år 2022. EU taxonomin är ett regelverk som främjar klimatomställningen genom att styra investeringar mot miljömässigt hållbara verksamheter (Finansdepartementet, 2020). Den ekonomiska aspekten och frågan om hur projekt finansieras är högst väsentlig för byggherrar som dels behöver likvida medel för att genomföra sina projekt, dels för att säkra den egna verksamhetens framtid.

1.2 Problemformulering

Med anledning av att lagen om klimatdeklaration är relativt ny, och enbart omfattar projekt där bygglov söks från och med den första januari år 2022, kan man med fog förvänta sig att många saknar erfarenhet av att arbeta med klimatdeklarationen. Att producera nya byggnader är ett arbete som bedrivs i projektform, där projekten kan ses som en temporär organisation. Även om arbetet med klimatdeklarationen sannolikt kommer att kräva ett visst samarbete mellan aktörerna som verkar i projekten, är det byggherren som bär det yttersta ansvaret för deklarationen. Man kan tänka sig att många byggherrar sannolikt funderar på vad kravet innebär för deras verksamhet och på vilket sätt som man ska ta sig an detta.

I Boverkets konsekvensutredning dras slutsatsen att klimatdeklarationen kommer medföra administrativa kostnader för byggherrarna (Boverket, 2021d). Administrativa kostnader uppstår i regel när krav ställs på att företag måste upprätta, lagra eller överföra information. En fråga som kan tänkas uppstå hos byggherrarna är hur man skulle kunna arbeta med klimatdeklarationen för att generera värde för den interna organisationen. Hur undviker man att klimatdeklarationen blir en kostsam skrivbordsprodukt? Med andra ord något som tas fram, men som sedan inte används.

1.3 Syfte

Syftet är att undersöka hur byggherrar kan inleda arbetet med klimatdeklarationen för att på sikt använda denna som ett förbättringsverktyg och därmed minska byggskedets klimatpåverkan.

1.4 Frågeställningar

Studien ska utreda hur en byggherre kan initiera arbetet med klimatdeklarationen, vilket bryts ner i följande delfrågor:

- Vilka hinder finns för byggherrens arbete med klimatdeklarationen?
- Hur kan klimatdeklarationen gå från redovisningskrav till förbättringsverktyg?

1.5 Avgränsningar

Studien utgör 15 högskolepoäng, vilket motsvarar studier på halvtid under vårterminen. På grund av denna tidsmässiga begränsning har vissa avgränsningar behövt göras gällande arbetets omfattning. Arbetet avgränsas till studier av byggherrens organisation och utgår från ett övergripande verksamhetsperspektiv. Frågeställningarna besvaras med utgångspunkt i byggherrens perspektiv, men även utifrån en entreprenörs och konsults. Övriga aktörer som vanligtvis är involverade i den temporära organisationen, exempelvis arkitekt eller konstruktör, har inte inkluderats i studien på grund tidsramen.

Avslutningsvis utgår studien från lag (2021:787) om klimatdeklaration för byggnader, lag (2021:788) om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) samt förordning (2021:789) om klimatdeklaration för byggnader.

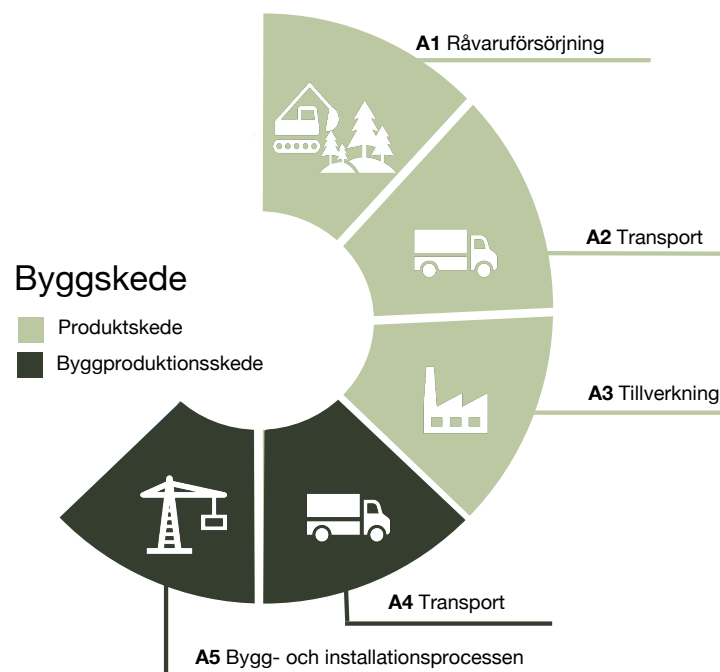
2 Teoretisk referensram

Kapitlet återger den teori och lagstiftning som studien bygger på. Respektive område behandlas i den omfattning som krävs för att det ska vara möjligt för läsaren att förstå innebörden, utan vidare analys på djupgående nivå.

2.1 Lagkravet klimatdeklaration

Klimatdeklarationen innebär att byggherren är skyldig att redogöra för byggskedets koldioxidutsläpp när bygglov söks från och med den första januari år 2022 (SFS 2021:787). Med vissa undantag gäller lagkravet all nyproduktion (Boverket, 2021e). Bland annat omfattas inte byggnader där byggherren är en privatperson. I det fall som förutsättningarna är sådana att byggnaden som uppförs omfattas av lagkravet, är den inlämnade deklarationen en förutsättning för att byggherren ska kunna meddelas slutbesked, vilket betyder att byggnaden får lov att tas i bruk (Boverket, 2022a).

Enligt den europeiska standarden SS-EN 15978:2011 delas byggnadens livscykel in i tre skeden: byggskede, användningsskede och slutskede (Boverket, 2021f). Enligt samma standard bryts byggskedet ner i modul A1-A5, vilket illustreras i Figur 1. Modulerna A1-A5 motsvarar råvaruförsörjning, transport och tillverkning i produktskedet samt transport och bygg- och installationsprocessen i byggproduktionsskedet. Utöver detta gör Boverket ytterligare en indelning av modul A5 till byggspill respektive energi.

Figur 1. Författarnas egen utformade figur som visar byggskedets moduler A1-A5. Inspirerad av Boverkets illustration.

Byggdelarna som inkluderas i deklarationen är klimatskärm, bärande konstruktionsdelar och innerväggar (Boverket, 2022b). För att beräkna respektive byggdels klimatpåverkan krävs kännedom om ingående mängder samt dess klimatdata (Boverket, 2021f). Det är möjligt att genomföra beräkningarna med antingen generiska eller specifika klimatdata. Skillnaden mellan dessa, är att generiska data består av genomsnittliga värden för resurser som används på den svenska marknaden. Specifika data brukar kallas för miljövarudeklaration, eller EPD, och utgår

från gemensamma beräkningsmetoder och har granskats av tredje part. Att använda sig av specifika klimatdata resulterar därför i beräkningar som stämmer bättre överens med verkligheten, men kräver i utbyte en större arbetsinsats.

Efter det att klimatdeklarationen lämnats in är byggherren skyldig att spara beräkningsunderlaget i fem års tid (SFS 2021:787). Under denna tidsperiod kan Boverket, som utnämns till tillsynsmyndighet, utöva tillsyn. Det betyder att Boverket har rätt att begära ut byggherrens underlag för att kontrollera den klimatpåverkan som redovisats. I det fall som Boverkets kontrollerande beräkning ger ett värde som skiljer sig avsevärt från vad byggherren rapporterat, ges byggherren möjligheter att inom en viss tidsperiod förklara avvikelserna. Boverket har därefter befogenhet att tilldela byggherren en sanktionsavgift i det fall som byggherren rapporterat felaktiga uppgifter och rimligen borde ha insett detta, eller om det registrerade värdet avviker på ett sätt från Boverkets kontrollberäkning som inte kan godtas.

2.2 Aspekter som påverkar byggherrens klimatarbete

En viktig del för att uppnå en mer hållbar bygg- och fastighetsbransch är modellerna för finansiering som byggherrar använder sig av. I detta avsnitt introduceras och beskrivs gröna obligationer, vilket är ett lånealternativ som byggherrar kan använda sig av för att finansiera projekt. Dessa obligationer styrs mot investeringar som främjar klimatomställningen. Genom att certifiera den färdiga byggnaden enligt certifieringssystemet Miljöbyggnad kan byggherren garantera långivaren att investeringen gått till en hållbar lösning. Nedan beskrivs även EU taxonomins roll och dess koppling till klassificering av hållbara investeringar samt finansiella produkter som exempelvis gröna företagsobligationer.

2.2.1 Obligationer

En obligation kan med enkelhet förklaras som ett lån där en stat eller ett företag utfärdar och säljer obligationer som ett alternativ till mer traditionella metoder, exempelvis att låna pengar från en bank (Avanza, u.å.). Investeringen, och således ägaren av obligationen, lånar ut sina pengar mot en avkastning genom ränta som betalas ut kvartals- eller årsvis, alternativt vid obligationens förfall. Detta är ett sätt för en stat eller ett företag att skaffa kapital (Handelsbanken, u.å.). Under löptiden kan obligationens värde förändras, alltså stiga eller sjunka. Obligationer kan kategoriseras efter utfärdaren, vilket betyder att när en stat emitterar obligationer kallas det statsobligationer eller företagsobligationer när det gäller företag.

2.2.1.1 Gröna obligationer

Gröna obligationer utgör en viktig roll i den påverkan som klimatomställningen har på det finansiella systemet, samtidigt som det finansiella systemet har en likvärdig roll i klimatomställningen (Ferlin & Fryxell, 2020). För att omställningen till klimatneutralitet ska vara finansiellt möjlig kommer det att krävas en mängd kapital, finansiella produkter och instrument.

Gröna obligationer innebär att kapital styrs till klimatomställningen genom att minska den fossilbaserade ekonomin. Mer konkret innebär det att investeringar styrs till fossilfria alternativ i stället för till olja, kol och gas. Således är gröna obligationer ett finansiellt instrument som möjliggör för investerare att styra sitt kapital på ett sätt som bidrar till klimatomställningen. För att säkerställa att kapitalet från investeringen används rätt, görs en uppföljning av projekten (KPA Pension, 2020). Gröna obligationer skulle därmed kunna beskrivas som ett alternativt sätt för byggherrar att finansiera sina projekt, samtidigt som det innebär reducerad risk för klimatpåverkan.

2.2.2 Certifieringen Miljöbyggnad

Miljöbyggnad är ett certifieringssystem som framför allt fokuserar på inomhusmiljö (Sweden Green Building Council, 2018a). Certifiering enligt Miljöbyggnad säkerställer att hållbarhetsfrågorna belysts genom hela arbetsprocessen, vilket möjliggör finansiering genom gröna lån eftersom certifieringen utgör en kvalitetssäkring för investerare (Sweden Green Building Council, u.å.). Certifieringssystemet innefattar sexton indikatorer med olika betygs-kriterier som ska beaktas (Sweden Green Building Council, 2018a).

Miljöbyggnad klassificerar byggnader i tre nivåer: Guld, Silver och Brons (Sweden Green Building Council, 2018b). För att få ett visst betyg behöver inte alla sexton indikatorer uppnå det betyg som söks. Om byggherren exempelvis önskar uppnå betyg Silver handlar det snarare om att en övervägande del, eller ett genomsnitt, av indikatorerna inom tre angivna områden uppnår betyg Silver. Områdena som indikatorerna delas in är: energi, inomhusmiljö och material. Miljöbyggnad Silver kan nås först efter att alla tre områden uppnår betyg Silver.

Miljöbyggnad är den mest förekommande certifieringen i Sverige då den är utformat efter svensk lagstiftning och myndighetskrav, vilket gör att den kan appliceras på en mängd olika byggnader (Sweden Green Building Council, 2018c). För att underlätta arbetet deltar en certifierad miljösamordnare i processen för att märka en byggnad och slutligen, efter ansökan, granskas ansökan och underlaget av en oberoende tredje part som verifierar att kraven uppfyllts innan certifiering tilldelas. I dagsläget är över 1500 byggnader certifierade enligt Miljöbyggnad. Sweden Green Building Council är Sveriges största organisation för hållbart samhällsbyggande och är den som äger och utvecklar certifieringssystemet, genomför certifieringarna samt verifierar certifierade byggnader efter tre år (Sweden Green Building Council, 2018d).

2.2.3 EU taxonomin

EU taxonomin offentliggjordes år 2020 och innehåller riktlinjer för aktiviteter som främjar klimatomställningen inom diverse branscher, finansinstitut och företag (Finansdepartementet, 2020). Taxonomin trädde i kraft den första januari år 2022 och är utformad för att realisera EU:s målsättningar och klimatmål, särskilt den gröna tillväxtstrategin "The Green Deal" som bland annat avser att skapa den första klimatneutrala världsdelen innan år 2050 (Europeiska kommissionen, 2019a). Detta ska uppnås genom att skapa trygghet för investerare och bidra till grundade investeringsbeslut (Europeiska kommissionen, 2019b). Taxonomins syfte är att främja hållbarhetsarbete, cirkulär ekonomi samt att skapa större möjlighet att styra kapital till hållbara finansiella produkter som bidrar till klimatomställningen (Finansdepartementet, 2020). Det skulle exempelvis kunna handla om finansiella medel som gröna obligationer.

EU taxonomin innehåller ett klassificeringssystem med krav som gör det möjligt att fastställa om en verksamhets aktivitet kan anses vara klimat- och miljömässigt hållbar. En investering måste bidra väsentligt till minst ett av sex mål utan att ha negativ inverkan på resterande. Nedan följer målen som utgör ramarna för taxonomin, och som anger vad en verksamhet behöver uppfylla för att anses hållbar:

1. Begränsning av klimatförändringar
2. Anpassning till klimatförändringar
3. Hållbar användning och skydd av vatten och marina resurser
4. Övergång till en cirkulär ekonomi
5. Förebyggande och kontroll av föroreningar
6. Skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem

2.3 Förändringsledning

Lagen om klimatdeklaration syftar till att skapa förändring i form av ökad medvetenhet och kunskap gällande byggskedets klimatpåverkan. För byggherrar innebär ökad kännedom eventuellt att man behöver omvärdera vilka arbetssätt eller strategier som är mest lämpliga framöver. Genom att lansera ett förändringsprojekt är det möjligt att utifrån en ny situation besluta om nya målsättningar, vilket är en del i att anpassa verksamheten efter ett förändrat nuläge (Tonnquist, 2014). Undersökningen fokuserar på uppstarten av ett förändringsprojekt, vilket är det inledande arbetet som handlar om att öppna upp verksamheten för förändring.

2.3.1 Förändringsarbete inom byggherrens organisation

Byggherrens organisation kan utgöras av flera avdelningar där en eller flera individer i strategiska ledarpositioner, generellt tar beslut om hur olika typer av kravställningar ska hanteras inom den egna verksamheten. Vid förändring är det naturligt att en viss osäkerhet uppstår, vilket exempelvis kan ske när en ny lag träder i kraft eller ändras (Sadri et al, 2022). Denna osäkerhet har koppling till organisationens normer, vilket i sin tur påverkar hur förändring uppfattas. Vidare menar de att ekonomiska aspekter skulle kunna utgöra ett potentiellt hinder för hållbart byggande. Det kan exempelvis handla om att hållbara material eller tekniska lösningar är mer kostsamma, vilket riskerar att leda till minskade vinstmarginaler. Ekonomiska hinder skulle med andra ord kunna beskrivas som en slags barriär för hållbart byggande. Häkkinen och Belloni (2011) menar att det inte är teknologi som utgör hinder för att bygga hållbart, utan att den snarare handlar om att nya processer eller metoder måste implementeras i organisationen. Häkkinen och Belloni menar att ett sätt att arbeta för att överkomma denna barriär, och således främja hållbart byggande, är att skapa medvetenhet och helhetstänk kring fördelarna som kommer med klimatsmarta lösningar och hållbart byggande.

Eftersom det är individer som utgör organisationens olika funktioner är det viktigt att förändring som implementeras når ut på individnivå. Keating och Heslin (2015) beskriver olika faktorer som gynnar respektive missgynnar individens nivå av engagemang. Engagerade medarbetare för med sig fördelar som att deras benägenhet att investera både tid och ansträngning i sitt arbete ökar, vilket gör att deras fulla potential kan utnyttjas i högre utsträckning. Ledare och chefer kan påverka individen eller medarbetarens engagemang, genom att skapa förutsättningar på arbetsplatsen som tilltalar dennes behov. Utöver individens ”mindset” lyfts en rad andra faktorer som gynnar engagemang. Det är bland annat att medarbetaren upplever sin uppgift som meningsfull eller att det finns möjlighet att påverka arbetet. En förståelse för vad det är som motiverar och engagerar medarbetare är viktigt för att övervinna eventuella barriärer som exempelvis kan uppstå med anledning av motstånd till förändring.

2.3.2 Lewins förändringsmodell

Lewins trestegsmodell är ett resultat av Kurt Lewins forskning inom förändringsarbete på organisationsnivå (Cameron & Green, 2020), men utgör enligt Schein (1996) även grund för förändringsarbete på individ- eller gruppnivå. Lewins modell ger en bild av förändringsarbetets övergripande process och delar in denna i tre steg: “Unfreeze”, “Change” och “Refreeze” (Cameron & Green, 2020). Första steget “Unfreeze” är det som studien fokuserar på. Steg två och tre handlar mer om att utveckla nya arbetssätt eller rutiner och att sedan förankra förändringen i organisationen.

“Unfreeze” innebär att öppna upp för förändring genom att destabilisera jämvikten av krafterna som utgör nuläget. Vidare så handlar det om att definiera och skapa en bild av nuläget, önskad framtid samt drivande och hindrande krafter som utgör nulägets jämvikt. Dessa krafter

definieras och kartläggs med hjälp av Lewins kraftfältsanalys. Schein (1996) menar att krafternas jämvikt inte är möjlig att rubba genom att addera en ytterligare drivande kraft, eftersom det snarare skulle resultera i en ny hindrande motkraft. Man menar att det snarare handlar om att ta bort en hindrande kraft som grundar sig personligt, i gruppnormer eller i en djupt rotad organisationskultur. Vidare menar Schein att steget för att öppna upp för förändring genom "Unfreeze" förutsätter närvaro av tre faktorer. Dessa faktorer presenteras mer i detalj nedan:

1. *Missnöje* kan fungera som en drivkraft för inläring eller förändring (Schein, 1996). Däremot gäller det inte alltid eftersom missnöje också kan förnekas, ignoreras eller skyllas ifrån. För att skapa motivation genom missnöje måste missnöjet accepteras, förankras och kopplas till något av värde. Acceptans inducerar i sin tur något som Schein kallar för "överlevnadsångest", vilket kan beskrivas som känslan av att behöva kämpa för att undvika misslyckande. Det som hindrar överlevnadsångest är eventuellt motstånd till lärande, som grundar sig i att vi som människor inte vill erkänna våra fel eller det faktum att vi inte alltid gör vårt bästa. Motståndet till lärande blir därför en fundamentalt hindrande kraft som bidrar till jämvikten med missnöje. Schein menar att nyckeln till förändring är att skapa en miljö där individer som påverkas av en förändring kan acceptera denna.
2. *Kognitiv omdefiniering* som sker när ny information påverkar individen på olika sätt. Det kan ske genom något som kallas semantisk omdefiniering, vilket betyder att ord uppfattas på ett annat sätt än tänkt. Det kan också ske genom kognitiv breddning där koncept tolkas bredare, eller genom att individen får nya normer som ändrar deras omdöme (Schein, 1996). Således sker kognitiv omdefiniering när individen har blivit "Unfrozen" och är motiverad och öppen för förändring, vill ta emot ny information, nya perspektiv eller uppfattningar.
3. *Skanning och inläring* betyder att en individ är öppen för förändring och söker därför efter att ta in ny information, skannar och analyserar sin omgivning (Schein, 1996). Det gör individen i syfte att hitta lösningar på problem, alternativt för att öka sin kunskapsnivå. En annan aspekt av detta, är att det i personens omgivning kan finnas förebilder. Det skulle kunna vara en ledare, chef, eller kollega som utgör en källa till ny information eller insikter.

Lewins trestegsmodell är värdefull när förändring utgår från förhållningssätt som deltagande och samarbete (Cameron & Green, 2020). Tillsammans med kraftfältsanalysen, utgör modellen ett viktigt verktyg för förändringsprojekt, där drivande och hindrande krafter för förändring är av signifikans. Däremot är det möjligt att missbruka modellen om man har ett mer "mekaniskt" förhållningssätt. Då tolkas stegen i modellen snarare som att planera, genomföra och utvärdera. Det kan i sin tur leda till mindre hållbara resultat på så vis att förändringen blir svårare att förankra i organisationen.

2.3.3 Gap-analys

En gap-analys är ett analytiskt verktyg som syftar till att mäta skillnaden mellan nuläge och önskad framtid, exempelvis att mäta organisationens prestanda genom att jämföra gapet mellan nuvarande prestation och potentiell prestation (Mercadal, 2020). En välutvecklad och eftertänksamt genomförd gap-analys kan vara ett bra verktyg för att utvärdera en organisation, sätta upp mål eller för att avgöra om nuvarande nuläge kommer leda till den framtid som efterfrågas. Gap-analysen involverar flera steg och inkluderar att skapa en lista över de faktorer som utgör nuläget och det efterfrågade utfallet. Det handlar också om att ta fram en strategi som innehåller en handlingsplan gällande hur gapet kan överbryggas för att uppfylla målet (Mercadal, 2020). Dessa steg kan konkretiseras ytterligare i tre delar:

1. *Nuläget* avgörs av organisationen i fråga (Mercadal, 2020). Det inkluderar vilka problem som ska lösas eller vad som ska förbättras. Här ligger fokus på att ge organisationens svagheter uppmärksamhet.
2. *Framtida läget* utgörs av målet för framtiden eller det idealiska nuläget som en organisation vill aktualisera, alternativt en framtid som har visualiserats (Mercadal, 2020). Steget syftar till att beskriva framtida mål och det framtida läget. Här kan ett antal frågeställningar användas som guide, exempelvis “Vart vill vi vara i slutet av detta år?” eller “Hur långt bort står vi från vår idealiska situation?”. Den som kartlägger detta kan närma sig det framtida läget både generellt och specifikt, målet kan fortfarande vara otydligt definierat.
3. *Behov eller lösningar* handlar om att identifiera och beskriva hur dessa två delar utgör gapet mellan nuläget och det framtida läget (Mercadal, 2020). Den första delen, behovet, innebär att kartlägga vilka element som orsakar gapet. Den andra delen handlar om lösningsförslag och handlingar som ska överbrygga gapet. Kortfattat så syftar det tredje och sista steget till att utveckla en handlingsplan med hjälp av frågeställningen “Hur uppnår vi det efterfrågade målet?”.

3 Metod

I kapitlet metod beskrivs inledningsvis undersökningens förutsättningar, strategi, design och metod. Kapitlet innehåller dessutom en redogörelse av hur urvalet av respondenter gått till inför de semistrukturerade intervjuerna som genomfördes, samt hur hänsyn tagits till olika aspekter av kvalitetssäkring. Studien designades som en fallstudie och avslutningsvis följer därför också en kort beskrivning av den byggherre som studerades.

3.1 Studiens förutsättningar

För att skapa en grundläggande förståelse för lagen om klimatdeklaration samt bygg- och fastighetsbranschens klimatpåverkan, samlades och bearbetades inledningsvis relevant litteratur kopplat till ämnet. Arbetet innebar även delvis djupläsning av några få vetenskapliga artiklar. Litteraturen bestod i huvudsak av tidigare publikationer som forskning, andra textdokument och elektroniska källor gällande den nya lagstiftningen samt branschens klimatpåverkan. Detta arbete gav insikt i olika områden som lagstiftningens syfte, framtida utveckling och konsekvenser. Baserat på denna information formulerades ett första utkast av frågeställningar som skulle komma att vidareutvecklas under undersökningens gång. Häkkinen och Belloni (2011) beskriver hur implementering av nya processer eller metoder i en organisation utgör en potentiell barriär för hållbart byggande. Arbetet fortskred därför med djupläsning av fler vetenskapliga artiklar samt kurslitteratur med koppling till förändringsarbete inom organisationer. Samtliga referenser som utgör grund till studien presenteras under rubrik 2 Teoretisk referensram.

Utöver de tillfällen för intervjuer som anges i Tabell 1, i avsnitt 3.4.3 Beskrivning av respondenter, genomfördes även ett inledande introduktionssamtal på byggherrens kontor den nionde februari år 2022. Detta samtal gav dels författarna möjlighet att framföra idéer gällande potentiella forskningsfrågor, men gav också representanter från den studerade byggherrens organisation tillfälle att återge sina tankar om ett arbete med utgångspunkt i lagen om klimatdeklaration för byggnader. Samtalet den nionde februari gav bland annat författarna en större inblick i hur byggherrens organisation är strukturerad, och även en grundläggande förståelse för hur och varför byggherren arbetar med olika typer av hållbarhetsfrågor.

Författarnas beslut gällande att genomföra studien sett ur en byggherres perspektiv grundade sig framför allt i det faktum att det är byggherren som bär det yttersta ansvaret för klimatdeklarationen, vilket framgår tydligt av den litteratur som studerades. Innan kontakt togs med den byggherre som utgör fallstudien fördes samtal med ett antal olika aktörer inom bygg- och fastighetsbranschen. Dessa samtal, exempelvis med en konsult inom klimatneutralt byggande, resulterade i ytterligare övertygelse om att studien skulle begränsas till att utgå från byggherrens perspektiv trots att lagen om klimatdeklaration skulle kunna diskuteras utifrån flera olika synvinklar.

3.2 Undersökningsstrategi

Undersökningen innebar studier av en organisations interna målsättningar och processer, vilket i hög utsträckning handlade om att förstå och förklara en komplex och skiftande verklighet. Vidare förväntades resultatet utgöra teori som hjälper byggherrar vidare i deras klimatarbete framöver. Enligt Bryman och Bell (2013) framhåller den kvalitativa strategin ett induktivt förhållningssätt mellan teori och praktik. Det är det främsta skälet till att undersökningens strategi är av kvalitativ art.

3.3 Undersökningsdesign

För att besvara frågeställningarna studerades en enskild byggherres organisation. Det främsta skälet till att inte fler byggherrar inkluderades i urvalet, var med anledning av studiens tidsram. Tidsbegränsningen motiverade även valet att använda fallstudien som undersökningsdesign, eftersom författarna önskade uppnå största möjliga förståelse för de relativt omfattande frågeställningarna. Objektet som studerades i fallstudien var en byggherre som beskrivs mer i detalj under rubrik 3.6 Fallstudie. Stake (1995) belyser att fallstudien handlar om att studera komplexiteten av ett enda fall och Flyvbjerg (2003) beskriver hur undersökningar av enstaka fall länge kritiserats för att inte ge insikt i generella förhållanden. Flyvbjerg menar att denna konventionella uppfattning bygger på ett antal missförstånd. Han menar att man ofta kan generalisera teori på grundval av ett enda fall och att detta utgör ett komplement, eller alternativ, till andra metoder. För studiens del kan det konstateras att den hade haft större tyngd om fler aktörer inkluderats i urvalet. Däremot skulle berörda lärdomar eller synpunkter fortfarande kunna vara av relevans för andra byggherrar.

3.4 Undersökningsmetod

Efter insamling av sekundärdata, samt introduktionssamtal med byggherren den nionde februari, genomfördes semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna utgick från tre teman, som presenteras mer i detalj under rubrik 3.4.1 Intervjuer, och syftade bland annat till att skapa en djupare förståelse för byggherrens nuläge samt respektive respondents syn på framtiden. Urvalet av respondenterna beskrivs under rubrik 3.4.2 Urval av respondenter. Avsikten med att kartlägga byggherrens nuläge var dels att konkretisera studiens utgångspunkt, men lade också grunden för vidare arbete med det första steget "Unfreeze" i Lewins trestegsmodell.

Primärdata från intervjuerna möjliggjorde ytterligare konkretisering av frågeställningarna och möjlighet att tydligare förankra fallstudien i problemformuleringen. Baserat på kvalitativa data från intervjuerna, samt litteratur och vetenskapliga artiklar inom förändringsledning samt lagen om klimatdeklaration, påbörjades en kartläggning av den studerade byggherrens nuläge och efterfrågade framtid, för en gap-analys. Denna analys konkretiserade hur byggherren skulle kunna inleda arbetet med klimatdeklarationen för att nå önskad framtidsvision.

3.4.1 Intervjuer

Semistrukturerade intervjuer erbjuder utrymme att anpassa intervjun efter respondenterna och skapar dessutom möjlighet att ställa extra frågor under intervjuens gång (Bryman & Bell, 2013). Detta var det främsta skälet till att semistrukturerade intervjuer användes i studien. I huvudsak utgick intervjuerna, med samtliga respondenter, från samma "guideline". Frågorna formulerades dock något olika beroende på respektive respondents arbetsroll för att svaren skulle vara möjliga att jämföra med varandra. I en del fall ströks frågor när dessa inte var av relevans för respondenten. Bifogad bilaga innehåller den guide som intervjuerna utgick från.

Frågorna skickades inte ut till respondenterna i förväg. Anledningen var att eventuell divergens mellan respondenternas svar skulle kunna vara av relevans för att besvara forskningsfrågorna. Det handlade exempelvis om frågor gällande ansvar, eller frågor som avsåg att fånga upp skillnader i hur olika personer upplever nuläget respektive framtiden. Frågeställningarna utgick i huvudsak från tre teman:

1. *Inledande frågor om byggherrens kontext* som skulle skapa ökad förståelse för den studerade byggherrens sammanhang. Exempelvis gällande ansvarsfördelning, vem som tar klimatomfattande beslut i projekten och när detta görs. Syftet med denna typ av frågor var framför allt, att i ett senare skede kunna avgöra vilka delar av den studerade byggherrens organisation som bör beröras av ett eventuellt förändringsprojekt.

2. *Frågor gällande arbetet med klimatdeklarationen i dagsläget* utgick huvudsakligen från att kartlägga byggherrens nuvarande arbete med klimatdeklarationen, samt hur den studerade byggherren, och ett par av deras återkommande samarbetspartners, ser på eventuella utmaningar och möjligheter med lagstiftningen. Det primära syftet var att identifiera potentiella hinder för fortsatt arbete med klimatdeklarationen.
3. *Frågor gällande arbetet med klimatdeklarationen i framtiden* handlade om att respektive respondent fick berätta om hur man skulle vilja arbeta med klimatdeklarationen framöver, och om man upplever att det finns förutsättningar för det arbetet. Syftet var, likt i tema två, att fånga eventuella hinder för vidare klimatarbete samt att skapa en bild av den framtidsvision eller mål som arbetet ska resultera i.

För att säkerställa att frågorna var av relevans för studiens frågeställningar och möjliga att förstå skickades frågorna för granskning till Petra Bosch-Sijtsema, intern handledare och examinator från Chalmers tekniska högskola. De semistrukturerade intervjuerna pågick i cirka 30 minuter var och spelades in i samtycke med respondenten. Inspelningen ökade författarnas möjlighet att fokusera på samtalet och att ställa relevanta följdfrågor snarare än att anteckna under samtalets gång. Efter avslutade intervjuer transkriberades inspelningen som sedan skickades till respondenterna för godkännande, alternativt godkännande med krav på korrigering. Detta gjordes för att säkerställa att personen inte lämnat ut information som man inte hade för avsikt, eller hade tillåtelse till, att dela med sig av i intervjun. Med anledning av att undersökningen delvis kretsar kring byggherrens interna processer och målsättningar kunde viss information vara känslig att dela.

3.4.2 Urval av respondenter

Urvalet av studiens respondenter var målstyrt och bestod både av individer som arbetar internt inom byggherrens organisation, samt externa aktörer som byggherren återkommande samarbetar med i sina projekt. Mer konkret var det individer som internt arbetar med hållbarhet, eller som tar del av extern kompetens inom hållbarhetsaspekter, samt personer som arbetar externt på uppdrag av byggherren inom området hållbarhet. Ett målstyrt urval ger möjlighet att utöka urvalet efterhand (Bryman & Bell, 2013). Eftersom tidsperioden för studien var högst begränsad, var urvalet initialt limiterat men kunde utökas under arbetets gång eftersom det var målstyrt.

Initialt utgick urvalet från aktörer som var involverade i ett av den studerade byggherrens pågående nybyggnationsprojekt. Den ursprungliga tanken bakom detta var att samtliga respondenter skulle ges möjlighet att utgå från ett gemensamt exempel. Baserat på denna riktlinje valdes de första respondenterna, men allt eftersom arbetet fortlöpte blev det tydligt att projektet inte fyllde någon större funktion för att besvara forskningsfrågorna. Det berodde främst på att studien avsåg att undersöka byggherrens verksamhet på en övergripande organisationsnivå, snarare än på enskild projektnivå. Samtidigt krävde en sådan riktlinje att just de individerna som medverkat i projektet skulle vara tillgängliga för intervju, vilket inte alltid visade sig vara fallet. Med anledning av detta övergick urvalet till ett målstyrt snöbollsurval. Snöbollsurval innebär att man genom valda respondenter etablerar kontakt med nya individer, som adderas till urvalet (Bryman & Bell, 2013). Vissa intervjuer avslutades därför med frågan om respondenten hade några tips på ytterligare individer som skulle kunna bidra med intressanta perspektiv.

3.4.3 Beskrivning av respondenter

Nedan följer kortfattade beskrivningar av respondenternas arbetsuppgifter och ansvarsområden, vilket baseras på utvalda delar av deras egna redogörelser under de

semistrukturerade intervjuerna. Tanken med beskrivningarna nedan är att dessa bidrar med ökad transparens och förståelse för de perspektiv, tankar eller åsikter som lyfts senare i rubrik 4 Resultat. Varje respondent tilldelades även en kod, vilket används senare i arbetet för att hänvisa till vilken respondent som för ett visst resonemang.

Arbetstitel	Kod	Datum för intervju	Digital intervju
Byggherrens hållbarhetsansvarig	A	2022-03-02	Nej
Byggherrens miljösamordnare	B	2022-03-02	Ja
Byggherrens fastighetsutvecklare	C	2022-03-15	Nej
Konsultens energi- och miljösamordnare	D	2022-03-25	Nej
Entreprenörens KMA-ansvarig	E	2022-03-10	Ja

Tabell 1. Författarnas egen utformade tabell som listar vilka roller som intervjuades. Tabellen innehåller även information om datum för intervjun, om intervjun genomfördes digitalt eller inte, samt en kod för respektive respondent som används som referens senare i undersökningen.

Byggherrens hållbarhetsansvarig arbetar på har en övergripande nivå med alla tre dimensioner av hållbarhet: ekologisk, ekonomisk och social (Personlig kommunikation, A, 2022). Arbetet kretsar till stor del om olika sorters rapportering som hållbarhetsrapportering, årsredovisning och annan utsläppsrapportering. Hållbarhetsansvarig besvarar investerarens frågor om verksamheten och arbetar även med att utforma och följa upp verksamhetens hållbarhetsmål.

Byggherrens miljösamordnare hanterar frågor som rör energi och avfall men fungerar huvudsakligen som en stödfunktion genom hela arbetsprocessen i ett projekt och ansvarar för certifiering av byggnader enligt Miljöbyggnad (Personlig kommunikation, B, 2022). Arbetet med certifieringar omfattar framför allt nybyggnation men även en del av byggherrens befintliga bestånd.

Byggherrens fastighetsutvecklare arbetar på byggherrens avdelning för fastighetsutveckling. Här äger man, och har det övergripande ansvaret för, affären från projekttid till färdigställande (Personlig kommunikation, C, 2022). När byggherren gjort ett markförvärv eller köpt en fastighet hamnar det oftast på fastighetsutvecklarens bord att arbeta med detaljplanen, eller påbörja projektutvecklingen i det fall som detaljplan redan finns på plats. Byggherren har beställarens kompetens "in-house" men handlar upp konsulter för att ta fram exempelvis bygglovshandlingar eller förfrågningsunderlag. Man arbetar därmed i team tillsammans med olika kompetenser och fastighetsutvecklarens uppgift är att hålla ihop det arbetet.

Konsultens energi- och miljösamordnare arbetar på ett teknikkonsultbolag med olika typer av system för miljöcertifieringar, bland annat Miljöbyggnad (Personlig kommunikation, D, 2022). I större projekt kan arbetsuppgiften vara att agera miljöbyggnadssamordnare, vilket är ett arbete som går ut på att hjälpa byggherrarna uppnå den betygsvärde som söks i projekten, exempelvis inom systemet Miljöbyggnad. Konsultens arbete inkluderar dessutom att göra olika sorters beräkningar, bland annat beräkningar av koldioxidekvivalenter. I övrigt är konsulten anlitad som granskare av Sweden Green Building Council och håller även basutbildning inom Miljöbyggnad.

Entreprenörens KMA-samordnare ansvarar för frågor kring kvalitet, miljö och arbetsmiljö hos entreprenören (Personlig kommunikation, E, 2022). Respondenten har personligen sitt huvudintresse i miljöfrågorna. Det vardagliga arbetet handlar om att underlätta för verksamheten genom att se till att man lever upp till kravställningar gällande kvalitet, miljö och arbetsmiljö.

3.4.4 Analys av intervjuer

Intervjuerna som genomfördes analyserade metodiskt och baserades på fyra steg:

1. *Första steget* innebar att den inspelade intervjun transkriberades. Det transkriberade materialet skickades till respektive respondent för godkännande. Vid eventuella önskemål om korrigerings justerades det transkriberade materialet baserat på respondentens skriftliga kommentarer.
2. *Andra steget* var granskning av den ursprungliga kategoriseringen av frågeställningarna. Vissa av respondenternas svar innehöll perspektiv gällande nutid såväl som framtid. Därför granskades den ursprungliga kategoriseringen.
3. *Tredje steget* innebar genomgång av det transkriberade materialet, där författarna markerade det innehåll som ansågs vara av intresse för att besvara undersökningens frågeställningar. I dessa relevanta delar åtgärdades texten grammatiskt, exempelvis i form av att fyllnadsord raderades eller att ofullständiga meningar kompletterades på ett sådant sätt som gjorde underlaget mer läsvänligt.
4. *Fjärde steget* handlade avslutningsvis om att det utvalda materialet sammanställdes i en logisk följd. Citat valdes ut från det transkriberade materialet, som vidareutvecklades till sammanfattade texter. Detta inkluderade även att kategorisera citat från respondenternas svar på författarnas spontana följdfrågor i befintliga teman.

3.5 Kvalitetssäkring

Nedan följer resonemang gällande hur hänsyn tagits till kvalitetssäkring i studien. I sammanhanget kvalitativa undersökningar är tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering vanligt förekommande kriterier för att bedöma undersökningens kvalitet (Bryman & Bell, 2013). Avslutningsvis följer en kritisk granskning av metodens främsta brister samt tillhörande diskussion om vilka konsekvenser som dessa brister skulle kunna orsaka.

3.5.1 Tillförlitlighet

Bryman och Bell (2013) förklarar att tillförlitlighet kan uppnås i en kvalitativ undersökning genom att följa studiens uppsatta regler, och att resultatet som framställs rapporteras till personer som ingår i det fall som studeras. För att respondenterna skulle känna till i vilket sammanhang som deras resonemang skulle användas, fick de innan intervjuerna kortfattad information om studiens syfte. En annan aspekt av tillförlitlighet, är att intervjuerna spelades in för att ge författarna förutsättning att transkribera materialet ordagrant. Som tidigare nämnt skickades transkriberingen av intervjuerna till respektive respondent för godkännande, alternativt eventuellt godkännande med korrigerings. Godkännandet kan ses som en validering, där respondenten bekräftade riktigheten i den verklighet som författarna uppfattade. Ytterligare ett steg som genomfördes, och som också handlar om validering, är att ett utkast av kandidatbetet skickades till författarnas externa handledare från den studerade byggherrens organisation.

3.5.2 Överförbarhet

Begreppet överförbarhet handlar om i vilken utsträckning som resultatet av en undersökning kan överföras till en annan kontext (Bryman & Bell, 2013). Som nämnt tidigare hade studiens överförbarhet varit högre om fler aktörer inkluderats i urvalet. Överförbarhet handlar om att på ett enkelt men tydligt sätt förklara hur studien genomförts (Bryman & Bell, 2013). Hänsyn har tagits till överförbarhet genom redogörelse av studiens tillvägagångssätt, inklusive diverse detaljer, vilket gör det möjligt för läsaren att själv bilda sig en uppfattning om resultatets överförbarhet. Detaljer om studiens kontext, som är av relevans för läsaren att ta del av för att kunna bilda sig en uppfattning om studiens överförbarhet, diskuteras i 3.5.5 Kritisk granskning av metod.

3.5.3 Pålitlighet

Pålitlighet är ett kriterium som handlar om att stärka en undersöknings trovärdighet (Bryman & Bell, 2013). För att uppnå pålitlighet ska ett granskande synsätt antas, där en tillgänglig och fullständig redogörelse presenteras för hela undersökningsprocessen. Det ska vara möjligt för en utomstående individ att bedöma kvaliteten på arbetets procedur. I studien görs därför tydlig skillnad på vad som är författarnas egen analys, respektive vad som är respondenternas svar eller övrig teori. Hänsyn togs även till pålitlighet, genom att utforma korta beskrivningar under respektive rubrik som hänvisar till informationens ursprung. För att stärka författarnas resonemang, dras senare paralleller med den forskning som presenteras i kapitel 2 Teoretisk referensram. Det är ett ytterligare steg för att stödja resultatets pålitlighet. En faktor som påverkar studiens pålitlighet negativt är det faktum att respondenterna som ingick i urvalet är anonyma. Konsekvensen är att det blir omöjligt för någon utomstående att granska informationens källor.

3.5.4 Konfirmering

Konfirmering handlar om att säkerställa medvetenhet, att forskaren inte avsiktligt påverkar resultatet eller undersökningen genom sin subjektivitet (Bryman & Bell, 2013). Under arbetets gång granskade författarna innehållet kontinuerligt för att undvika att personliga värderingar inkluderades. Konfirmeringen stärktes ytterligare av att två personer genomförde undersökningen, skrev rapporten och tillsammans var delaktiga i den slutgiltiga granskningen av att studien inte färgades av personliga åsikter.

3.5.5 Kritisk granskning av metod

I detta avsnitt följer ett antal resonemang gällande metodens brister, och vilken inverkan som dessa brister sannolikt har på studiens kvalitet. Genom introduktionssamtal och kontakt med studiens uppdragsgivare, kan arbetets inriktning ha påverkats i okänd grad. Redan tidigt i processen blev det tydligt att ekonomi är viktig för byggherren. Det är möjligt att detta delvis påverkade vilken typ av följdfrågor som författarna ställde under intervjuerna, med andra ord vilka svar som söktes.

Tidigare i kapitlet lyftes generaliserbarheten av fallstudiens resultat och konsekvenserna av studiens begränsade urvalsstorlek. En brist i formuleringen av frågorna som ställdes i samtliga intervjuer, var ett inkonsekvent användande av begreppet "byggherren" respektive "bygggherrar". Konsekvensen av detta var eventuellt att det inte var tydligt för respondenterna om frågan syftade på bygggherrar generellt eller den byggherre som studerades i fallstudien. Hade författarna velat få respondenternas svar i ett och samma perspektiv, skulle detta kunnat tydliggöras. Däremot ledde denna incident till att respondenterna ibland besvarade frågeställningarna ur ett mer generellt perspektiv, vilket kan vara av nytta för fallstudiens generaliserbarhet. Detta är också orsaken till att analysen av resultatet från intervjuerna slagits samman med diskussionen.

Eftersom externa aktörer enbart representerades av två verksamheter, fångar studien inte upp eventuella variationer mellan olika aktörer. En annan aspekt av detta är också att individernas resonemang inte nödvändigtvis speglar den övergripande verksamheten. Svaren kan med andra ord vara delvis färgade av respondenternas individuella uppfattningar eller åsikter. När det kommer till kunskap, kompetens, hur man ser på klimatfrågan eller lagkravet i stort kan detta variera mellan olika verksamheter och individer. Det faktum att enbart två externa aktörer inkluderades i studien påverkar hur representativa resonemangen är för den större massan. Samma diskussion går även att applicera på det faktum att enbart tre respondenter från byggherrens organisation inkluderades i studien.

Andra språkliga missar i intervjuerna uppstod i frågan som ställdes om när respondenten "upplever" att klimatmässiga beslut tas i ett projekt. I efterhand kan slutsatsen dras att det är av mindre relevans att fråga om respondenternas upplevelse. Frågan skulle snarare kunnat ställas som vem eller vilka som tar beslut i större frågor som exempelvis val av stomme och grund. En annan diffus formulering var att författarna använde sig av begreppet "ekologisk hållbarhet" när man egentligen syftade på klimatreducerande aspekter. Ekologisk hållbarhet är ett bredare begrepp än klimatmässig hållbarhet. Detta har sannolikt ingen större påverkan på studiens resultat, däremot hade frågorna kunnat formuleras annorlunda för att gå mer "rakt på sak".

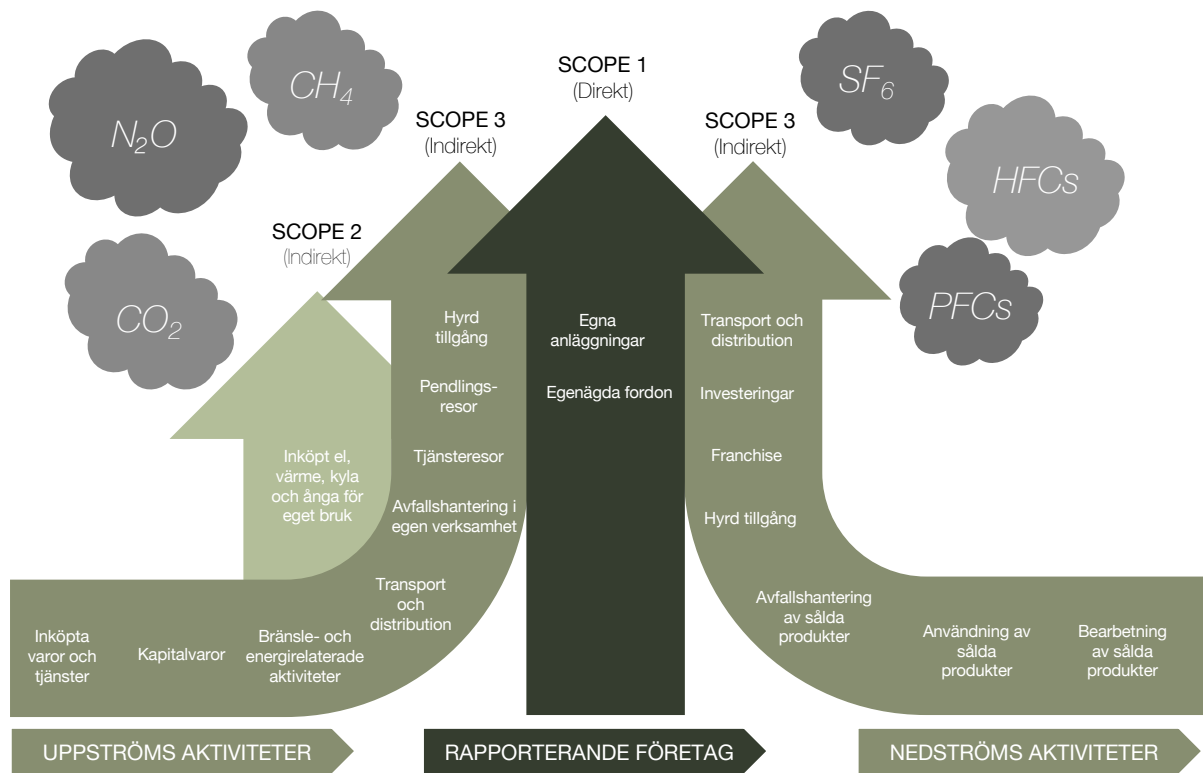
Med anledning av respondenternas olika tillgänglighet kunde inte alla intervjuer genomföras under samma förutsättningar. Vissa intervjuer genomfördes som digitala videosamtal via kommunikationsplattformen Microsoft Teams. Andra intervjuer hölls i konferenslokaler som respondenterna ordnade, se Tabell 1. Denna flexibilitet gav författarna möjlighet att nå ut till intervjuobjekt som inte var möjliga att träffa fysiskt. Däremot skapade det digitala formatet vissa problem under en av intervjuerna som genomfördes via Microsoft Teams, då anslutningen bröts vid flertalet tillfällen. Detta gjorde det svårt för författarna att följa respondentens resonemang och hindrade därmed möjligheten att ställa lämpliga följdfrågor.

För att vidareutveckla konsekvenserna av anonymiteten så kan det konstateras att urvalets respondenter känner till vilka de andra respondenterna är, på grund av snöbollsurvalet. Det faktum att respondenterna inte är anonyma inför varandra, medförde risken att de var mer återhållsamma i sina svar. Något som styrker detta är det faktum att flera av respondenterna korrigerade delar av sina uttalanden efter att de läst transkriberingen. Efter diskussion mellan författarna kring detta, drogs slutsatsen att materialet som behövde revideras eller tas bort i transkriberingarna inte hade någon relevans för hur forskningsfrågorna skulle besvaras. Däremot bekräftade det respondenternas medvetenhet om att andra kommer kunna ta del av deras perspektiv.

3.6 Fallstudie

Byggherren som utgör fallstudien är ett börsnoterat fastighetsbolag som verkar både på den nationella och internationella marknaden. Det betyder att byggherrens nyproduktion inom Sverige omfattas av kravet på klimatdeklaration. Ursprungligen kretsade byggherrens verksamhet kring förvaltning, men idag handlar det mer om utveckling och produktion av nya byggnader. Mot bakgrund av byggherrens historia inom förvaltning har det ekologiska hållbarhetsarbetet hittills haft övervägande fokus på minskad energiförbrukning och fossilfri försörjning. I övrigt arbetar byggherren enligt en policy om att certifiera all nyproduktion enligt Miljöbyggnad Silver. En annan aspekt som är av relevans för undersökningens frågeställningar, är att byggherren emitterar gröna obligationer för att finansiera nya projekt.

Byggherren som studerades har satt sina klimatmässiga mål i enlighet med Parisavtalet och det gällande 1,5-gradersmålet. Det betyder att man ska halvera utsläppen inom den egna verksamheten till år 2030 med år 2020 som referens. Fram till år 2030 ska man mäta och minska utsläppen i scope tre enligt GHG-protokollet, vilket inkluderar byggskedet. GHG-protokollet är en standard för att förstå, kvantifiera och hantera utsläpp av växthusgaser. Enligt denna standard redovisas utsläppen genom att kategoriseras i tre scopes som tydliggör vilka utsläpp som är direkta respektive indirekta (Tricorona, 2014). Till år 2045 ska byggherren ha nått nettonollutsläpp i hela värdekedjan, vilket inkluderar scope ett, två och tre. Dessa scopes illustreras i nedan Figur 2.

Figur 2. Författarnas egen utformade figur av innehållet i scope ett, två och tre. Byggskedet inkluderas i scope tre. Figuren är inspirerad av Tricoronas illustration.

4 Resultat

I följande kapitel återges resultatet från intervjuerna som genomfördes med respondenter från den studerade byggherrens organisation, samt extern konsult och entreprenör. Respondenternas svar kommer, tillsammans med innehållet i rubrik 2 Teoretisk referensram, utgöra grund för senare analys och diskussion.

För att besvara frågeställningarna på bästa möjliga sätt, utgick intervjuerna från tre teman som presenteras mer i detalj under avsnitt 3.4.1 Intervjuer. I resultatet behandlas tema ett och två separat, men utgör tillsammans byggherrens nuläge. Därefter följer det tredje temat som representerar byggherrens framtidsvision. I resultatet återges enbart de delar av underlaget från intervjuerna som bedöms vara av relevans. Mer konkret innebär det att resultatet fokuserar på gemensamma drag, och delvis olikheter, som identifierades i respondenternas svar. Exempelvis frågades respondenterna hur man bidrar till byggherrens ekologiska hållbarhetsarbete. En del av respondenterna arbetar uteslutande med olika aspekter av hållbarhet, och i det fallet kommer inte alla arbetsuppgifter beskrivas. Fokus är snarare att belysa det innehåll i respondenternas svar som kan vara av betydelse för att besvara studiens frågeställningar. Skälet till detta är att resultatet ska vara så lätt som möjligt att följa.

En del citeringar som återges i resultatet har korrigerats för att bli mer läsvänliga, däremot utan att innehållets betydelse förändrats. Det handlar exempelvis om korrigerings av syftningsfel, grammatiska felaktigheter eller andra åtgärder som syftar till att göra det transkriberade materialet mer läsvänligt. Samtliga respondenter som medverkat i intervjuerna har godkänt att det transkriberade materialet används.

4.1 Byggherrens nuläge

För att dra slutsatser kring hur byggherren kan arbeta med klimatdeklarationen, krävdes först att utgångspunkten för vidare arbete identifierades. Utgångspunkten utgörs av byggherrens nuläge, vilket motsvarar respondenternas svar i det första och andra temat. Dessa teman innehöll bland annat frågor som syftade till att öka förståelsen för ansvar och makt inom projekten, byggherrens nuvarande ekologiska hållbarhetsarbete samt respondenternas syn på eventuella utmaningar eller möjligheter kopplat till klimatdeklarationen.

4.1.1 Tema ett: Byggherrens kontext

Att kartlägga ansvarsfördelning och maktförhållanden var väsentligt av flera skäl. I ett scenario där nuläget och framtidsvisionen skiljde sig åt skulle denna kunskap vara nödvändigt för att avgöra vilka delar av byggherrens organisation som borde beröras av ett eventuellt förändringsprojekt. Mot bakgrund av detta ställdes frågan hur respektive respondent upplever att man, i sin tjänst, bidrar till ett projekts ekologiska hållbarhetsarbete. Gemensamt för respondenterna inom byggherrens interna organisation var ett tydligt fokus på att samtliga byggnader certifieras enligt Miljöbyggnad Silver, vilket är en intern riktlinje som hittills fungerat som kravställare i projekten. Det är miljösamordnaren som bär ansvaret för att samordna arbetet med certifieringarna (Kod B, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). Både interna och externa respondenter påpekade även konsulternas betydelse för den ekologiska hållbarheten. Konsulten som intervjuades förklarade att deras arbete med miljöcertifieringen till stor del handlar om att göra kvalitetskontroller för att säkerställa att byggnaden uppfyller gällande myndighetskrav och branschens normer, med övervägande fokus på inomhusmiljö (Kod D, personlig kommunikation, 25 mars, 2022). KMA-samordnaren belyste att deras roll delvis handlar om att skapa ökad medvetenhet hos byggherrar (Kod E, personlig

kommunikation, 10 mars, 2022). Bland annat handlar det om att få byggherrar att förstå vad man efterfrågar.

Vi och vår kompetens kanske inte alltid är den bästa, vi förlitar oss ganska mycket på konsulterna som vi tar in. Vår roll blir att försöka styra, navigera och se vilka kompetenser som behöver samlas in i vår projektgrupp för att hantera kraven som vi har på oss. [...] Men sen behöver det ligga i vårt intresse att vara intresserade, veta vad som händer och vad vi behöver göra.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

En hel del av uppgiften handlar om att utbilda byggherrarna. Att få dem att förstå vad det är som de vill ha, så att de inte bara får det som de frågar efter. Eller det som deras konsulter har sagt att de ska fråga efter, i stället för det som de vill ha.

-Byggherrens KMA-samordnare

För att få en uppfattning om respondenternas makt inom klimatarbetet, ombads de beskriva vilka klimatmässiga krav som ställs på deras arbete samt vem som ställer dessa krav. Av svaren framgick att byggherrens beslut om att certifiera enligt Miljöbyggnad Silver styr de externa respondenternas arbete i hög utsträckning. Miljösamordnaren beskrev att byggherren anser att certifieringen Miljöbyggnad fångar upp relativt mycket (Kod B, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). KMA-ansvarig menade däremot att kraven som ställs för Miljöbyggnad är relativt enkla att nå eftersom det sällan är någon som analyserar eller drar slutsatser av siffrorna som levereras (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). Vidare menade man att byggherrar ofta vill veta i efterhand vad klimatpåverkan blev, men frågar sällan hur koldioxid kan reduceras.

Internt har vi inte det, mer än att vi alltid strävar alltid efter att uppnå Miljöbyggnad Silver i våra projekt. Utöver det skulle jag inte säga att vi har några krav som jag rapporterar till någon i dagsläget.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

I projekten som vi är med i har man ofta bestämt sig för att man ska ha en miljöcertifiering. Det är kanske ur marknadsföringssynpunkt. Det kan vara ett beslut som har tagits inom organisationen, att det är det som man ska göra för att profilera sig på något sätt. Då kommer ju kravet från byggherren, eller från beställaren. Vissa stora fastighetsbolag har till exempel tagit beslutet att miljöcertifiera sina byggnader enligt Miljöbyggnad Silver, och då är det ju det som gäller i projekten många gånger.

-Konsultens energi- och miljösamordnare

En annan del i att förstå vad byggherren primärt bör fokusera på i det vidare arbetet med klimatdeklarationen är var klimatmässiga beslut tas i projekten, och framför allt vem eller vilka roller som är aktiva i det skedet. Exakt när i projekten som klimatmässiga beslut tas, och vem som ansvarar för det, framgick inte helt av respondenternas svar. Däremot var man generellt överens om att besluten med störst potential att minska klimatpåverkan tas i tidiga skeden. Fastighetsutvecklaren menade att deras grupp sätter ramarna för arkitekten vid uppförandet av projektprogram, vilket sedan ligger till grund för projektering (Kod C, personlig kommunikation, 15 mars, 2022). Där har man möjlighet att sätta ramarna för projekten, exempelvis om det är något specifikt som man vill uppnå eller om man vill arbeta med ett visst material. Däremot har fokus hittills varit att skapa så kostnadseffektiva produkter som möjligt, att leverera något som kunderna vill ha men som de också är villiga att betala för. Vidare menade fastighetsutvecklaren att det finns en del att lära när det kommer till hållbarhet. Hållbarhetsansvarig berättade att man tidigare ofta kravställt projekten enligt Miljöbyggnad

Silver och sedan inte varit särskilt involverad i processen kring hur det konkret uppnås, vilket är något som man försöker förändra (Kod A, personlig kommunikation, 2 mars, 2022).

Byggherrens miljösamordnare beskrev att man oftast har betyget Brons på indikator 15 i Miljöbyggnad, vilket motsvarar stommen och grundens klimatpåverkan (Kod B, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). Inom byggherrens organisation har det förekommit viss diskussion gällande huruvida man skulle kunna ställa högre krav. Ett eventuellt hinder skulle kunna vara att ambitionen Guld leder till ökade kostnader eftersom detta skulle kräva fler konsulttimmar och ställer dessutom högre krav på att mer specifikt underlag ordnas fram.

Utöver det här med Miljöbyggnad Silver så kommer väl hållbarhet inte i första rummet än så länge, det är min bild i alla fall. Jag tror att vi har en del att lära när det kommer till det.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Det har mer varit att vi upphandlar att det ska vara Miljöbyggnad Silver, och sen inte lagt oss i så mycket hur det blir det. [...] Nu försöker vi tidigare vara med i hela processen, just för att säkerställa att allt är uppfyllt och all dokumentation finns. Att valen görs så att man kan uppfylla certifieringen när den ska verifieras efter några år.

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

Det första temat avslutades med att byggherrens hållbarhetsansvarig ombads berätta om vad det är som driver byggherrens hållbarhetsarbete. Frågan avsåg huvudsakligen att bidra med djupare insikt i potentiellt drivande eller hindrande krafter bakom byggherrens klimatarbete. Resonemanget som fördes belyste framför allt sambandet mellan ekologiska- och ekonomiska aspekter.

Det handlar så klart om våra utsläpp och vår miljöpåverkan, som framför allt är viktiga att mäta bättre och minska. Om vi exempelvis minskar energiförbrukningen så blir det inte bara en positiv effekt på miljön och klimatet utan också billigare, och det är också en viktig fråga. Sen är det också så att vi verkligen har märkt ett fortsatt ökande intresse från investerare för dessa frågor under det senaste året eller två. Det känns som att det verkligen har blivit ett skifte där hela finansbranschen vaknat och börjat efterfråga det här. Då börjar det hända fler grejer. Det är bra, för då är det så att vi får bättre finansieringsmöjlighet om vi är grönare och bygger certifierat. Så det är egentligen flera aspekter som driver det skulle man kunna säga.

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

4.1.2 Tema två: Klimatdeklarationen i dagsläget

Efter att ha tagit del av respondenternas svar i det första temat, avsåg nästa tema att mer specifikt angripa klimatdeklarationen. För att ytterligare konkretisera byggherrens utgångspunkt, frågades respondenterna om och hur man arbetar med klimatdeklarationen i dagsläget. Inom byggherrens organisation har inte det praktiska arbetet med klimatdeklarationen kommit i gång i någon större utsträckning, utan man verkar snarare befinna sig i ett skede där man håller på att sätta sig in i lagkravet och dess innebörd. Det förekommer bland annat visst arbete med att jämföra klimatdeklarationen med de krav som ställs enligt EU taxonomin.

Vi har egentligen inte kommit i gång med så mycket annat än att försöka sätta oss in i vad det är för något. [...] För nu tittar vi rätt mycket på EU taxonomin och vad det innebär. [...] Där ska man räkna på Global Warming Potential som är en form av livscykelanalys, men med fler delar än i det svenska lagkravet. Så det är mest att försöka jämföra de olika kraven. [...]

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

Hittills har vi inte jobbat med det, men nu kommer vi behöva göra det. Sen är inte jag specialist på hur det ska göras eller hur den kommer se ut. Så svaret är väl att vi inte jobbat med det, men att det kommer bli aktuellt framåt.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Vi har inte arbetat med klimatdeklaration, den lagstadgade varianten, över huvud taget ännu. [...] Jag är osäker på vilket projekt som kommer först, som berörs av den.

-Byggherrens miljösamordnare

Konsulten berättade att år 2017 infördes en ny indikator för Miljöbyggnad (Kod D, personlig kommunikation, 25 mars, 2022). Den nya indikatorn, nummer 15, avser beräkning av stommen och grundens klimatpåverkan och konsulten har därför redan viss erfarenhet av beräkningar som liknar vad som krävs i klimatdeklarationen. Att klimatdeklarera är däremot ett mer omfattande arbete eftersom fler delar av byggnaden ska inkluderas i beräkningarna. Konsulten menade att indikator 15 inte upplevs som särskilt svår att uppnå, eftersom det enbart är ett redovisningskrav. Vidare förklarade konsulten att man hittills inte har fått in särskilt många uppdrag om klimatdeklarationer eftersom många av projekten som man arbetar i, redan sökt bygglov innan den första januari eller befinner sig i en process där bygglov kommer att sökas framöver. I övrigt påpekade konsulten att det finns en del aktörer på marknaden som ställer tuffare krav än vad som anges i lagen om klimatdeklaration. Det kan finnas flera skäl till det, bland annat i förberedande syfte inför att lagkravet utökas med gränsvärden. Vidare menade konsulten att en viss del av byggherrarna bara vill få klimatdeklarationen avklarad, men att en stor del också har börjat fundera på vad man skulle kunna göra med den. Detta stora engagemang menade konsulten finns hos en del byggherrar, men oftast inom större organisationer.

Redan i det andra temats inledande fråga, kom flera respondenter in på hur man tänker sig att arbetet med klimatdeklarationen ska fördelas. Respondenterna inom byggherrens organisation som arbetar med hållbarhet, tänker sig att man kommer låta konsulter driva arbetet med klimatdeklarationen på ett liknande sätt som det fungerar med certifieringarna i dagsläget. Ett annat perspektiv som lyftes var hur intern hantering skulle kunna bidra till större enhetlighet (Kod C, personlig kommunikation, 15 mars, 2022). Extern hantering riskerar att leda till att metoden för beräkningarna varierar mellan olika aktörer.

Mycket av certifieringarna hanteras i projekten av konsulter och det är väl så vi har sett att det här kommer att göras också. Här behöver vi på samma sätt se till att vi får dokumentationen till oss, och beräkningar och annat som är gjorda, så att vi vet hur de är framtagna för att vi också ska kunna visa upp det vid förfrågan [...].

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

Vi har sagt att vi kommer köpa in tjänsten konsult-mässigt. Sen är väl tanken att ju mer underlag vi har, att vi på något sätt ska använda oss av klimatdeklarationerna för att se över hur vi ligger till. Att man får någon sorts bas. Sen får vi såklart gå tillbaka till våra grund-mål och större övergripande mål och försöka bena ut vad är det vi ska titta på. [...] Vad är kostnadseffektivt där man får ut 'win-win'?

-Byggherrens miljösamordnare

Antingen vill vi kanske styra så att man har en enhetlighet i hur man jobbar med detta, likt vi har för Miljöbyggnad. Då blir det kanske hållbarhetsansvarig och miljösamordnare som håller ihop det och ger direktiv till oss som jobbar i projekten hur vi ska hantera det. Det är väl den ena vägen, annars är den andra vägen att det blir en förutsättning i våra upphandlingar mot entreprenörer.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Entreprenören tänker sig däremot att byggherrens konsulter kommer be dem att ansvara för klimatdeklarationen (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). Vidare menade entreprenören att roller inom miljösamordning kommer ha en växande betydelse framöver (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). I dagsläget har inte byggherren någon som internt ansvarar för klimatdeklarationerna (Kod A, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). Däremot är det någon som man ser ett behov av framöver, särskilt i det skede som konsulten och entreprenören lämnat projektet.

Respondenterna gavs också tillfälle att beskriva vilka möjligheter och utmaningar som man upplever med lagstiftningen. Frågan ställdes i förhoppning om att svaren skulle indikera vilka drivkrafter eller hinder som eventuellt påverkar byggherrens fortsatta arbete. Både internt och externt föreslogs att man skulle kunna göra en preliminär klimatberäkning i ett tidigt skede av projekten, vilket utgör en sorts baseline. Denna skulle kunna skapa förutsättningar för att på olika sätt motivera arbetsinsatser som innebär minskad klimatpåverkan. Det skulle exempelvis kunna leda till att byggherren kan marknadsföra sig med vilka förbättringar som vidtagits, eller hur stora utsläpp som sparats i relation till baseline (Kod D, personlig kommunikation, 25 mars, 2022). Vidare resonerade man om att den stora utmaningen med klimatdeklarationen sannolikt uppstår först efter att gränsvärden införts.

Just nu är det bara ett redovisningskrav, det ska bara räknas. Om man verkligen vill profilera sig och göra någonting av resultatet av en klimatberäkning kommer man kanske göra klimatberäkningar ganska tidigt för att se vad man kan göra annorlunda och därmed marknadsföra sig med att 'Vi har gjort de här förbättringarna'. [...] Utmaningen kommer nog sen när det finns en anvisning om att man inte får överstiga en viss koldioxidekvivalent, precis som man har med energikrav i dagsläget. Det kommer bli en utmaning. Det är svårt att nå energikrav nu, och jag tror att om man sätter väldigt snäva gränser gällande koldioxidpåverkan får man ytterligare faktorer som man kommer behöva ta hänsyn till. Då behöver man räkna och tänka mycket tidigare, så det kommer att bli en utmaning framöver. Det är ju bra såklart, i och med att byggnader påverkar miljön så pass mycket.

-Konsultens energi- och miljösamordnare

Ett liknande resonemang återkom hos entreprenören som menar att möjligheterna med klimatdeklarationen uppstår i samband med att man får betalt för att göra en tidig klimatberäkning och att insatserna, som bidrar till att det slutgiltiga värdet blir lägre än baseline, premieras ekonomiskt (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). Entreprenören menade att det i dagsläget inte är någon som är villig att betala för den sortens tidiga kalkyler. Vidare påpekade entreprenören att utmaningen ligger i att man måste förstå att det är koldioxid som ska hindras från att nå atmosfären. Byggherrar fokuserar i dagsläget på att i efterhand konstatera vad klimatpåverkan blev, snarare än åstadkomma en förbättring. Entreprenören förde resonemanget att ju högre värden byggherren har innan gränsvärden införs, desto lättare blir resan senare när man framöver tvingas göra förbättringar. I övrigt påpekades eventuellt bristande möjligheter att jämföra resultat som en potentiell utmaning. Det skulle exempelvis kunna röra sig om en situation där byggherren använder sig av olika konsulter i olika projekt, och där deras metoder för att beräkna klimatpåverkan skiljer sig åt. Vidare lyfte respondenterna risken för att klimatdeklarationen medför ökade kostnader för byggherren, samt utmaningar som har att göra med att få fram den data som krävs för beräkningarna eller att inkludera alla medarbetare i arbetet.

Möjligheten är väl egentligen att kunna använda deklARATIONEN i planeringsfasen för kommande projekt. Utmaningarna är väl [...] att det kommer ett sätt att ta fram det, så att det verkligen blir jämförbara resultat. [...] Man hoppas att det ska bli tydligare regelverk så att det verkligen går

att jämföra för det är en väldigt bra grej i så fall. Det är också en möjlighet att man kan jämföra, men en utmaning i att få det jämförbart.

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

Det finns säkert ett jättebra syfte med att man har tagit fram det här kravet. Det kanske inte alltid blir någon förändring för oss, mer än att det blir en administration att vi ska göra det. [...] På sikt så kan det väl säkert vara en bra kvalitetsstämpel för all nyproduktion som vi har, men jag vet inte om jag kan säga att det skulle var någon möjlighet just för vår del nu. Det vet jag inte, det har jag svårt att se kanske. Nu är det som sagt mer att det ska göras. [...] Vi pratar ju ofta om att det är dyrt att bygga i Sverige och Boverkets byggregler är en stor anledning till det. Vi har jättemycket krav som vi ska uppfylla redan och det här blir ytterligare en del. Kanske ytterligare en konsult som ska in och göra detta, som också kostar pengar.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Det är väl alltid en utmaning att få med sig alla på tåget eller vad man ska säga. Att du skapar den här förståelsen till varför man gör det. [...] Det är alltid lättare om det finns något sorts förhållningssätt. [...] Det är en jättestor möjlighet för oss att bli bättre hela tiden, vi vill få en bättre och snabbare omställning.

-Byggherrens miljösamordnare

4.2 Byggherrens framtidsvision

I det tredje och sista temat introducerades frågor som handlade om efterfrågade arbetssätt och deras förutsättningar, grön finansiering och organisationsförändring. Frågorna syftade till att skapa en bild av vad byggherren önskar få ut av arbetet med klimatdeklarationen och utgörs därför huvudsakligen av byggherrens perspektiv. Entreprenören och konsulten bidrar däremot med nyansering av resonemangen.

4.2.1 Tema tre: Klimatdeklarationen i framtiden

Det avslutande temat inleddes med frågan om respondenterna tror att det kommer krävas förändring av byggherrens organisation med anledning av att lagen om klimatdeklaration för byggnader trätt i kraft. Entreprenören menade att den förändring som borde ta plats är att byggherrar flyttar fokus från vinst till att bli hållbara samhällsbyggare (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). Man menade att det exempelvis handlar om att byggherrar måste bli bättre på att förstå konsekvenserna av besluten som man fattar. Behovet av kompetensutveckling är något som även lyfts av interna respondenter. Vidare har byggherren för avsikt att initialt vara involverade i framtagandet av klimatdeklarationerna, eftersom man vill förstå vad arbetet handlar om och vad man ska efterfråga. Konsulten förde resonemanget att byggherrar kommer efterfråga olika nivåer av deras tjänster beroende på ambitionsnivå och vad man önskar uppnå med klimatdeklarationen (Kod D, personlig kommunikation, 25 mars, 2022). Förutom att interna respondenter lyfte behovet av kunskapslyft, pekade man även på vikten av att förvalta klimatdeklarationens resultat. Andra ser snarare klimatdeklarationen som en del av övrig dokumentation.

Det är framför allt hur vi förvaltar när de är klara. Sen i övrigt så är det bara lite kunskapsuppdatering [...] Att vi försöker vara mer delaktiga så att vi frågar efter rätt saker i upphandlingsfasen. Att inte bara säga 'och så vill vi ha en klimatdeklaration', utan kanske vara mer delaktig i hur den tas fram.

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

Jag tänker att det kommer kanske mer uppstå mer 'aha-upplevelser'. För vår del är det ju bara ett till underlag som ska hanteras, samlas in och sparas.

-Byggherrens miljösamordnare

Utan att veta exakt vad det innebär så har jag svårt att se att det skulle ha någon större påverkan på hur vi arbetar. Utan som sagt, vi har redan mycket som vi ska förhålla oss till och det blir ytterligare en del i det.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Flera av de interna respondenterna kom osökt in på EU taxonomin och finansiella krav. Eftersom detta var ett ämne som lyftes redan under det inledande samtalet med byggherren den nionde februari, samtidigt som det visade sig att man börjat jämföra klimatdeklarationen med EU taxonomin, ställdes frågan till interna respondenter om de ser att arbetet med klimatdeklarationen skulle kunna vara fördelaktigt för grön finansiering av projekt. Hållbarhetsansvarig berättade om energideklarationen som tidigare varit en pappersprodukt men som fått ett nytt syfte, och därmed blivit av större intresse, i samband med införandet av EU taxonomin. Respondenterna från byggherren var överens om att det skulle vara positivt om klimatdeklarationen kunde användas på ett liknande sätt som energideklarationen, men att det idag saknas tydliga finansiella incitament.

Energideklarationerna har ju tidigare varit mer av en pappersprodukt, för dessa har man inte använt till något egentligen. Men nu ligger de till grund för att avgöra om fastigheten uppfyller kraven i taxonomin till exempel. Så då är det plötsligt mycket mer intressant och man kanske jobbar aktivt med att analysera, räkna om, och göra justeringar för att få bättre värden. Kanske kommer både energi- och klimatdeklarationen bli viktigare som styrmedel kopplat till finansiering.

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

Det är ju en av anledningarna till att vi certifierar och att vi ofta har krav på energianvändningen i våra hus. Det är för att vi vill kunna finansiera via gröna obligationer till exempel. [...] Grön finansiering, eller finansiering över lag, är en viktig del i vår verksamhet. [...] Nu är det ju ett krav med klimatdeklarationer så då måste vi göra det ändå. Finns incitament, och olika steg i det här när gränsvärdena kommer, och det är kopplat till finansiering så blir det absolut intressant att arbeta mer med det.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Nästa fråga handlade om att undersöka hur byggherren önskar arbeta med klimatdeklarationen framöver. Frågan ställdes även till externa respondenter, dels för att nyansera resonemangen, dels för att få en bild av vad som är viktigt för aktörerna som byggherren samarbetar med. Entreprenören påpekade återigen fördelarna med att ta fram en baseline (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). Konsulten återkom till att det är byggherrens ambitionsnivå som kommer att avgöra i vilken utsträckning som man arbetar med klimatdeklarationen (Kod D, personlig kommunikation, 25 mars, 2022). Byggherrens hållbarhetsansvarig såg på ett liknande sätt fördelar med att använda klimatdeklarationen som någon form av verktygslåda i projekteringsfasen (Kod A, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). Detta skulle exempelvis kunna bidra till att fastighetsutvecklare och projektledare redan tidigt i projektet kan se hur olika materialval påverkar slutresultatet. Byggherrens miljösamordnare menade att det är svårt att i dagsläget säga hur arbetssättet skulle kunna se ut, men betonar vikten av samarbete (Kod B, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). Byggherrens fastighetsutvecklare ansåg att så länge det inte finns något uppenbart värde i att hantera klimatdeklarationen internt, kommer detta sannolikt ställas som krav gentemot entreprenören på ett liknande sätt som man arbetar med Miljöbyggnad Silver (Kod C, personlig kommunikation, 15 mars, 2022).

Jag skulle vilja att ett byggprojekt gick till så att man inte tävlar om vem kan offerera lägst koldioxid, för det går aldrig att utvärdera efteråt om det faktiskt blev rätt. I byggprojektet ska man i stället ha en baseline. 'Det här är vad vi ska bygga, så mycket koldioxid släpper ett sådant

hus ut när vi bygger det'. Sen ska man på något vis premiera i byggprojektet, att du kan reducera det. Få betalt per kilo koldioxid som du har sparat gentemot baseline i någon sorts samarbete och partnering.

-Entreprenörens KMA-samordnare

Vi handlar ju upp våra entreprenörer på totalentreprenadkontrakt nästan hela tiden, eller uteslutande. Då lägger vi ju per automatik över det här ansvaret på dem. Vi krävställer att det här ska göras. Vi krävställer att projektet ska nå Miljöbyggnad Silver. På samma sätt kommer vi väl krävställa, eller det kommer ju indirekt vara ett krav eftersom man måste ha det för att få slutbesked, men att det kommer ligga på entreprenören troligtvis. Om det inte är så att vi internt ser någon vinning i att göra det på ett visst sätt.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Det beror på vad byggherren vill. Om man bara vill ha en klimatdeklaration för att lämna in den och få slutbesked [...] helt enkelt att följa myndighetskrav, då är det rätt 'basic'. Vill man däremot jobba med det, och göra en förbättring, att först göra en beräkning och sedan förbättringar, då blir det en helt annan typ av arbete. [...] Vad ska vi välja? Vad är ekonomiskt bäst? Det här kostar mycket mer och den här kostar inte lika mycket, men vad väger upp? Det beror alldeles på vad byggherren vill. Vad är ambitionen, vad är syftet med deras klimatberäkningar?

-Konsultens energi- och miljösamordnare

Efter att ha fått en översiktlig förståelse för hur respondenterna önskar arbeta med klimatdeklarationen framöver, ställdes följdfrågan om det finns förutsättningar för att arbeta på det sättet. Entreprenörens KMA-samordnare menade att ett grundläggande problem är att byggherrar inte vill betala för en preliminär klimatberäkning, vilket är en förutsättning för att skapa en baseline (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). Detta menade man beror på frånvaron av ekonomiska incitament, vilket exempelvis skulle kunna handla om att den som anstränger sig och levererar resultat som leder till minskad klimatpåverkan premieras ekonomiskt. Byggherrens hållbarhetsansvarig ansåg att det viktigaste är att visa på nyttan som kommer med att arbeta med klimatdeklarationen mer aktivt (Kod A, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). Byggherrens miljösamordnare var tidigare inne på att det är svårt att säga i dagsläget hur arbetet med klimatdeklarationen bör gå till rent konkret. Man resonerade vidare kring att det delvis handlar om att man behöver få upp kunskapsnivån, och att man med ökad kunskap kommer kunna ställa bättre krav (Kod B, personlig kommunikation, 2 mars, 2022).

Den förutsättningen som fattas är att det är ingen som vill betala för den preliminära kalkylen. Jag får inte betalt för den, byggherren vill inte betala för den.

-Entreprenörens KMA-samordnare

Det gäller att visa på vilken nytta vi kan ha av det, och då kanske det är just det här med finansiering och att vi minskar våra utsläpp och sådana saker som är väldigt viktiga frågor. Då behöver vi ju antagligen ändra arbetssätt för att uppfylla det. För det handlar ju inte bara om att minska energianvändning eller göra den typen av saker, utan det handlar om att ändra och att göra andra val.

-Byggherrens hållbarhetsansvarig

Jag tänker rent spontant, som jag var inne på tidigare, att få upp en kunskap kring det. [...] Ju mer involverad man är, har förståelse, och vet vad det innebär, desto mer kan man jobba sig in mer i detalj och ställa bättre krav. Det är svårt att ställa krav på någonting som man inte vet vad det handlar om eller innebär.

-Byggherrens miljösamordnare

För att få viss insikt i hur respondenterna uppfattar varandras kunskapsnivåer, ställdes avslutningsvis frågan om man upplever att beställare, entreprenör och konsulter har tillräcklig kunskap gällande klimatdeklarationen. Entreprenören upplever att det finns ett fåtal externa personer med stor kunskap om klimatdeklarationen, men att väldigt få vet hur man ska arbeta vidare med den (Kod E, personlig kommunikation, 10 mars, 2022). Byggherrens hållbarhetsansvarig tänker sig att alla aktörer eventuellt inte har tillräcklig kunskap gällande klimatdeklarationen (Kod A, personlig kommunikation, 2 mars, 2022). Byggherrens miljösamordnare tror inte att det är några problem att hitta kompetenta konsulter, utan att utmaningen uppstår när byggherren ska granska och analysera underlaget eftersom detta kräver att man har viss kunskap (Kod B, personlig kommunikation, 2 mars, 2022) Byggherrens fastighetsutvecklare belyste ett annat perspektiv som handlade om att det alltid är bra med kunskap, men att det samtidigt är en avvägning eftersom alla kan inte kunna allt (Kod C, personlig kommunikation, 15 mars, 2022). Personer inom organisationen som besitter djupare kunskap skulle kunna hjälpa till att utbilda övriga medarbetare inom verksamheten. Konsulten underströk att alla som berörs av lagstiftningen just nu befinner sig i ett skede där man försöker tolka vad är som behöver göras (Kod D, personlig kommunikation, 25 mars, 2022).

Det finns spetskunskap och det finns otroligt kompetenta personer som arbetar med hur klimatdeklarationerna faktiskt tas fram och hur det görs. Men kunskapen om vad man ska använda den till, eller hur man ska förändra det, det är alldeles för dåligt.

-Entreprenörens KMA-samordnare

Då får jag bara gå till mig själv och säga att nej det har man väl inte, men det är också en avvägning. Det är ju alltid bra, oavsett vad det är, att ha kunskap om saker men man kan inte kunna allt om allt. Det kanske är så att man har en eller två personer i bolaget som tycker detta är jättekul och som har djup kunskap i ämnet och kan hjälpa till att utbilda oss andra som kanske inte alltid tycker är lika kul, men det är ändå bra att känna till. Generellt är det väl så att det är från person till person.

-Byggherrens fastighetsutvecklare

Vi är alla i vår linda och håller på att läsa på, och tolka anvisningarna som kommit från Boverket. Det är en tjock bibba där du ska tolka 'Vad ska ingå? Vad ska inte ingå? Hur ska man göra det? Hur ska man räkna det här?' Att räkna på samma sätt så att det blir jämförbart.

-Konsultens energi- och miljösamordnare

5 Analys och Diskussion

I detta kapitel följer en analys av byggherrens förutsättningar för att inleda arbetet med klimatdeklarationen och på sikt använda denna som ett förbättringsverktyg för att minska klimatpåverkan från byggskedet. Kapitlet bygger på en gap-analys, som syftar till att belysa ett eventuellt behov av förändring, samt vidare diskussion gällande den studerade byggherrens väg framåt. En viktig aspekt vid kartläggning av nuläget, den inledande delen av gap-analysen, är att rikta fokus mot potentiella svagheter (Mercadal, 2020). Kapitlet inkluderar även diskussion om på vilket sätt som analysen skulle kunna breddas till ett mer generellt perspektiv. Innehållet utgår även från Lewins trestegsmodell, som innebär att nuläget och framtidsvisionen kartläggs för att ge form åt den förändring som krävs för att uppnå målet (Schein, 1996). En viktig aspekt för att möjliggöra “Unfreeze” är att det finns ett tydligt definierat syfte, vilket är något som diskuteras senare.

5.1 Byggherrens nuläge

Byggherren har inte påbörjat det praktiska arbetet med klimatdeklarationen i någon större utsträckning. Detta gäller sannolikt inte bara byggherren i fallstudien, utan även byggherrar generellt. Nulägets kontext är att många befinner sig i ett skede där förberedelser sker samtidigt som man håller på att sätta upp ramar för arbetet. Historiskt sett har den studerade byggherrens hållbarhetsarbete huvudsakligen handlat om frågor som effektivisering av energiförbrukning inom det befintliga fastighetsbeståndet. En möjlig förklaring till detta skulle kunna vara att byggherren tidigare riktat in sig specifikt mot förvaltning av fastigheter, vilket betyder att effektiv energiförbrukning inte bara sparar miljön utan också byggherrens plånbok. Därför är det inte särskilt konstigt att denna aspekt av hållbarhetsarbetet prioriterats hittills, men det indikerar också att den ekonomiska dimensionen är viktig. Troligtvis har andra byggherrar, som förvaltar sitt fastighetsbestånd, prioriterat på ett liknande sätt.

Idag är den studerade byggherrens verksamhet bredare än enbart förvaltning och vid nyproduktion arbetar man efter sin policy om att certifiera alla nya byggnader enligt Miljöbyggnad Silver. Policyn fungerar som kravställare i byggherrens projekt och sätter delvis ramarna för konsultens och entreprenörens klimatomfattiga arbete. Miljöbyggnad är däremot ett certifieringssystem som huvudsakligen syftar till att skapa en god inomhusmiljö (Sweden Green Building Council, 2018a). Miljösamordnaren hos byggherren ansvarar för, och koordinerar, arbetet med Miljöbyggnad men man har inte beslutat än om vem ska ansvara för klimatdeklarationen internt.

Miljöbyggnad ingår i analys och diskussion med anledning av att vissa paralleller kan dras mellan denna och klimatdeklarationen, bland annat eftersom båda två är ett redovisningskrav. Byggherrar behöver med andra ord bara redovisa den information eller data som efterfrågas, utan att exempelvis anpassa sig efter givna gränsvärden. I dagsläget är det förhållandevis enkelt att nå kraven som ställs för Miljöbyggnad, just med anledning av att det är ett redovisningskrav. Utmaningen med klimatdeklarationen kommer sannolikt uppstå i samband med införande av gränsvärden. Idag måste byggherrar energideklarera, vilket fungerar på ett liknande sätt förutom att man måste anpassa sig efter gränsvärden. Internt inom den studerade byggherrens organisation har man diskuterat möjligheten att höja ambitionsnivån för indikator 15, från betygsvälör Silver till Guld. Ett eventuellt hinder för detta är att nivå Guld riskerar att leda till ökade kostnader för byggherren eftersom en sådan ambition kräver både fler konsulttimmar, samtidigt som det skulle ställa högre krav på att mer specifikt underlag togs fram för beräkningarna. Detta indikerar att risken för ökade kostnader kan utgöra ett potentiellt hinder för byggherrars vidareutveckling av hållbarhetsarbetet, vilket är ett resonemang som återkommer senare i diskussionen.

En annan viktig del av nuläget är det underlag som pekat mot att byggherrar sällan analyserar klimatberäkningarna som tas fram för indikator 15. Byggherrar vill ofta veta vad klimatpåverkan blev i efterhand, men arbetar sällan proaktivt genom att fråga hur klimatpåverkan kan reduceras i ett projekt. Det skulle kunna hänga samman med det faktum att Miljöbyggnad Silver är ett redovisningskrav. Förutom nyfikenhet eller intresse saknas tydliga incitament som gör att byggherrar engagerar sig i vidare analys av beräkningarna. Eftersom klimatdeklarationen bygger på en liknande princip som Miljöbyggnad finns en risk att byggherrar missar analysen och att dra viktiga slutsatser av klimatberäkningarna. En förutsättning för att byggherrar ska kunna nyttja resultatet, exempelvis genom att använda det som underlag för förbättringsarbete med avseende på minskad klimatpåverkan, är att man behöver ha tillräcklig kunskap för att förstå innebörden av klimatberäkningens resultat.

Avslutningsvis har vissa roller inom byggherrens organisation möjlighet att påverka beslut som potentiellt kan minska projektets slutgiltiga klimatpåverkan, exempelvis genom beslut om större materialval. Däremot framgår det inte om det är en enskild person eller grupp som tar klimatmässiga beslut inom byggherrens organisation, men respondenterna är överens om att besluten som påverkar projektets klimatpåverkan mest tas i tidiga skeden. Detta kan eventuellt indikera att ansvarsfördelningen inte alltid är helt tydligt inom byggherrens organisation. Däremot är det svårt att säga i vilken utsträckning som detta gäller. Osäkerheten skulle, i den studerade byggherrens fall, eventuellt kunna bero på att klimatarbetet tidigare styrts av certifiering enligt Miljöbyggnad i hög utsträckning. Majoriteten av den studerade byggherrens projekt handlas upp som totalentreprenad, vilket innebär att denna kravställning skrivs över på entreprenören som ansvarar för både certifiering och verifiering. Detta kan vara en orsak till att det inte är särskilt tydligt vem som tar klimatmässiga beslut i ett projekt. Under förutsättning att byggherrar väljer att lägga över ansvaret för hur man praktiskt arbetar med hållbarhet på externa parter, finns en eventuell risk att otydlighet uppstår kring beslutsfattningen.

5.2 Byggherrens framtidsvision

Flera av respondenternas förslag gällande hur den studerade byggherren skulle kunna arbeta med klimatdeklarationen i framtiden liknar varandra. Det faktum att man delar tankar, insinuerar en enhetlighet i att aktörer önskar hitta lösningar som kopplar samman klimatdeklarationen med ekonomiska incitament som gynnar alla parter. Förslagen handlar om att redan tidigt i projekten göra preliminära klimatberäkningar som utgör en baseline. Denna baseline kan på olika sätt motivera arbetsinsatser som har möjlighet att minska den slutgiltiga klimatpåverkan. Eftersom klimatdeklarationen är ett redovisningskrav kräver en sådan ambition att byggherrar arbetar med deklarationen utöver vad som lagstadgats. Entreprenörens uppfattning är att byggherrar generellt inte är villiga betala för att ta fram en baseline. En möjlig förklaring är att det saknas tydliga incitament för byggherrar att investera i arbete som går utöver det som krävs enligt lagen.

Återigen kan paralleller dras till Miljöbyggnad Silver. Byggherrens arbete med Miljöbyggnad har ett tydligt syfte eftersom denna märkning utgör en kvalitetsstämpel för investerare, vilket i sin tur spelar en stor roll för deras möjligheter till gröna lån. När det gäller klimatdeklarationen är det inte lika tydligt vilket värde som arbetsinsatsen genererar. Om en byggherre arbetar med klimatdeklarationen på ett sätt som är utöver vad som krävs, finns möjlighet att profilera sig på marknaden som deltagare i klimatomställningen. Byggherrar skulle exempelvis kunna arbeta med en baseline och marknadsföra sig med att man sparat ett visst klimatutsläpp i ett projekt.

Ett exempel som belyser vikten av att arbeta utifrån ett tydligt syfte är energideklarationen. Denna var tidigare något utav en pappersprodukt, med andra ord beräkningar som byggherrar tog fram för projekten men som sällan användes i efterhand. Fallstudiens byggherre beskriver att när EU taxonomin trädde i kraft första januari år 2022, kastades nytt ljus på energideklarationerna som sedan dess blivit allt viktigare information. Det handlar om att energideklarationen nu ligger till grund för att avgöra om en fastighet uppfyller kraven i taxonomin. Det finns en önskan om att undersöka hur man kan förvalta resultatet från klimatdeklarationen på bästa möjliga sätt, samt om man skulle kunna använda den på ett sätt som främjar möjligheten till grön finansiering.

En fråga att ta ställning till när arbetet med klimatdeklarationen planeras är om man borde ha kunskap om klimatdeklarationen internt, eller om man borde ta hjälp av externa aktörer för att hantera den. Som tidigare nämnt har fallstudiens byggherre egna miljösamordnare som internt ansvarar för samordning och koordinering av arbetet med Miljöbyggnad. Respondenter från byggherrens organisation uttrycker att man också kommer behöva ha någon som ansvarar för klimatdeklarationen internt. I övrigt lyfter flera respondenter möjligheten att hantera klimatdeklarationen på ett liknande sätt som arbetet med certifiering enligt Miljöbyggnad, med andra ord att det är något som kravställs mot entreprenören men som samordnas av byggherrens interna miljösamordnare. Den studerade byggherren beskriver vikten av att resultat från olika klimatberäkningar kan jämföras med varandra. Detta är sannolikt något som andra byggherrar värderar likvärdigt. Hur detta åstadkoms praktiskt kommer sannolikt skilja sig byggherrar emellan, vissa kommer kanske hantera klimatdeklarationen internt, medan andra kommer lägga ut arbetet på externa aktörer. Jämförbarheten är på sikt en förutsättning för att byggherrar ska kunna utvärdera projektens klimatpåverkan och komma i gång med ett aktivt förbättringsarbete. Om arbetet med klimatdeklarationen bedrivs internt på något vis, krävs tydlighet kring hur arbetet ska hanteras i projekten.

5.3 Vägen framåt med avseende på förverkligandet av byggherrens framtidsvision

Efter att nuläget och framtidsvisionen kartlagts, kan gapet identifieras och beskrivas genom behov och lösningar (Mercadal, 2020). I detta avsnitt beskrivs vilka element som utgör byggherrens gap, och översiktliga lösningsförslag presenteras gällande hur gapet skulle kunna överbryggas. Lösningsförslagen bygger på författarnas samlade bild av respondenternas resonemang. Baserat på ovan analys av byggherrens nuläge och framtidsvision, kan det konstateras att det råder viss differens mellan hur byggherren arbetar med klimatdeklarationen i dagsläget respektive hur man önskar arbeta framöver. Man skulle också kunna säga att det finns en skillnad mellan det värde som man får ut av att följa lagkravet, i förhållande till vad man önskar få ut av klimatdeklarationen framöver. Figur 3 återger de mest centrala av respektive läge, vilket utgör grund för fortsatt diskussion gällande byggherrens förändringsarbete.

Ett önskemål som framgår är att kunna använda klimatdeklarationen som ett verktyg för att på olika sätt motivera klimatförbättrande åtgärder. Detta ställer krav på att byggherrar går utöver lagkravet, vilket kan ses som ett ytterligare steg i riktning mot minskad klimatpåverkan. Samtidigt skulle en sådan ambition sannolikt generera kostnader. Ett sådant arbetssätt är varken ett gällande krav eller kostnadsfritt, men skulle troligtvis leda till ökad kännedom om byggskedet och samtidigt ge lärdomar med potential att leda till en snabbare omställning. Innan byggherren beslutar sig för att följa en sådan ambitionsnivå behöver man fundera över det egentliga syftet med att gå utanför lagkravet. Målsättningen skulle givetvis kunna vara att göra mer än vad som kravställs enbart för att snabba på klimatomställningen men utifrån tidigare

diskussion, gällande vikten av ekonomiska aspekter, krävs sannolikt ytterligare skäl. Om arbetet ska bedrivas internt i någon utsträckning bör detta syfte förmedlas och förankras hela vägen ut på individnivå i organisationen. Detta för att skapa förståelse och acceptans hos medarbetare för nya eller förändrade arbetsuppgifter, och således öka deras engagemang (Keating & Heslin, 2015). Förutom att förmedla ett tydligt syfte skulle byggherren också kunna låta individer med stor kunskap kring klimatdeklaration sprida denna internt.

Som tidigare nämnt har gröna obligationer en viktig roll i den påverkan som klimatomställningen har på det finansiella systemet, samtidigt som det finansiella systemet har en likvärdig roll i klimatomställningen (Finansdepartementet, 2020). Fallstudiens byggherre nämner att man redan börjat undersöka hur klimatdeklarationen kan jämföras med EU taxonomins målsättningar, redan innan man börjat arbeta praktiskt med klimatdeklarationen. Detta säger något om att det är viktigt för byggherren att hitta ett ekonomiskt syfte med arbetet. Man talar också om exemplet energideklarationen, redovisningskravet som fick ett nytt syfte i samband med EU taxonomins införande. Ett ytterligare skäl, förutom att arbeta utöver lagkravet för klimatet skull, är om klimatdeklarationen på något sätt kan gynna byggherrens finansieringsmöjligheter genom gröna obligationer. En sådan koppling skulle vara en tydlig "morot" för byggherren som då kan investera i arbete utöver lagkravet. Det är inte känt hur mycket den studerade byggherrens själv har undersökt kopplingen mellan EU taxonomin och klimatdeklarationen men det är någonting som, baserat på studiens resultat, bör undersökas vidare. Utan ett tydligt syfte är det stor risk att klimatdeklarationen blir en skrivbordsprodukt och att stora värden går förlorade.

En att annat uttryckt önskemål är jämförbara resultat, vilket är en förutsättning för att byggherren ska kunna använda klimatdeklarationen som grund för förbättring. Som ett steg i detta behöver byggherren fundera på om klimatdeklarationen ska hanteras internt eller externt. Hur ska man i respektive fall få till jämförbara resultat? Läger man ut deklarationen på exempelvis konsult eller entreprenör handlar det snarare om att kravställa metoden för beräkningarna gentemot den som utför arbetet. En annan viktig aspekt att ha i åtanke, oavsett om arbetet utförs internt eller externt, är att byggherren måste känna sig trygg i att man har förmåga att förvalta resultaten väl. Ska man använda resultaten av klimatdeklarationen till någonting, så förutsätter detta att man säkerställt att kunskapsnivån är tillräcklig internt. Som tidigare nämnt framkom uppgifter om bristande analys av beräkningarna som tas fram för indikator 15 i Miljöbyggnad. Däremot är det svårt att säga om detta beror på bristande kunskapsnivå, bristande incitament för byggherrars engagemang eller på grund av båda två.

Innan byggherrar kan ta välgrundade beslut gällande frågor som berör strategi för förvaltning, huruvida deklarationen ska hanteras internt eller extern, vem som ska bära ansvaret för klimatdeklarationen internt och vad som ska ingå i det ansvaret, måste byggherren enas om en gemensam utgångspunkt för deras ambitionsnivå. Det absolut första steget för byggherren är därmed att undersöka om klimatdeklarationen skulle kunna användas på ett sätt som främjar grön finansiering. Det finns fortfarande tid och goda chanser för byggherren att undersöka frågan och därefter lägga upp en strategi för att uppnå den framtidsvision som beskrivs, vilket förhoppningsvis gynnar både miljön och byggherrens plånbok.

Figur 3. Författarnas egen utformade figur som sammanfattar de mest centrala delarna av innehållet i analys och diskussion. Nuläge och framtidsvision presenteras, tillsammans med de mest centrala delarna i det gap som identifierats mellan dessa lägen.

5.3.1 Klimatdeklarationen: Något att arbeta med nu eller senare?

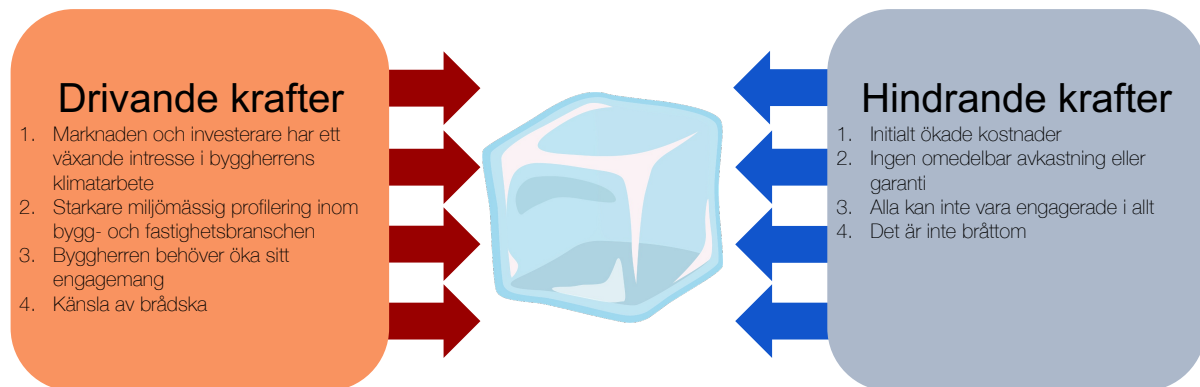
Det finns flera skäl till att byggherren bör anta utmaningen om att överbrygga gapet som identifierats. Den mest uppenbara anledningen är att byggherren borde ta största möjliga ansvar för att minska byggskedets klimatpåverkan, eftersom denna del av byggnadens livscykel står för betydande utsläpp. Lagen om klimatdeklaration för byggnader uppmuntrar i sig en förändring genom ökad medvetenhet och kunskap inom branschen (Boverket, 2021d). Har byggherren möjlighet att sträcka sig längre än så, exempelvis genom att konkret minska klimatpåverkan utan att förlora på det ur ett ekonomiskt perspektiv, finns väldigt goda skäl till att gå utöver lagkravet.

Oavsett vilken ambitionsnivå eller målsättning som byggherren väljer att följa i arbetet framöver, ger det faktum att gränsvärden införs inom en relativt snar framtid, god grund till att arbeta proaktivt med klimatdeklarationen redan nu. Boverket föreslår att dessa gränsvärden införs till år 2027 (Boverket, 2020). Som nämnt i rubrik 1.1 Bakgrund, har Boverket fått i uppdrag att undersöka möjligheten kring att påskynda detta införande (Finansdepartementet, 2022). Därmed är det inte känt inom en hur snar framtid som det är aktuellt med gränsvärden. Den stora utmaningen uppstår med största sannolikhet först efter att det införts, vilket innebär att den byggherre som förbereder sig nu bygger en stabil grund att stå på inför framtiden. I resultatet lyftes risken för att lagstiftningens nuvarande utformning bidrar till att byggherrar “bunkrar upp” med höga klimatvärden nu, eftersom det innebär att det blir lättare att sänka sin klimatpåverkan när gränsvärden sedan införs. Trovärdigheten i byggherrens hållbarhetsarbete ökar därför sannolikt om man aktivt strävar efter att minska klimatpåverkan redan nu, i stället för att vänta tills dess att gränsvärden införs. En annan intressant aspekt är det faktum att det finns andra aktörer på marknaden som redan nu har valt att gå utöver lagkravet. Baserat på detta, går det att föra resonemanget att byggherrens beslut gällande strategin framåt sannolikt påverkas av hur andra aktörer väljer att hantera klimatdeklarationen. Det blir helt enkelt en fråga om konkurrens, även om det är svårt att säga i dagsläget hur stor roll detta kommer att spela framöver.

5.3.2 Förändringsarbetets förutsättning: Att rubba “status quo”

En naturlig frågeställning är hur det kommer sig att den studerade byggherren inte börjat arbeta mer aktivt med klimatdeklarationen trots att lagen trätt i kraft och att man även har en mer eller mindre uttalad framtidsvision. Det nuläge som identifierats i gap-analysen utgör en slags “status

quo”, en utgångspunkt för förändringsarbete. För att öppna upp för förändring gäller det att rubba denna jämvikt av krafter, vilket är det första steget “Unfreeze” som behandlas i Lewins trestegsmodell (Cameron & Green, 2020). Detta steg handlar om att kartlägga krafterna som utgör nuläget jämvikt, vilket beskrivs som grunden till varför den nuvarande situationen förblivit oförändrad. Schein (1996) menar att, för att öppna upp för förändring i en organisation måste en hindrande kraft tas bort. Saknas uppfattning om vad som kan utgöra hindrande respektive drivande krafter är det helt enkelt svårt att ta bort en hindrande kraft. Med anledning av detta följer en översiktlig kraftfältsanalys nedan. Krafterna baseras på studiens resultat, men det finns sannolikt fler än de som illustreras i Figur 4. Illustrationen skulle delvis kunna spegla andra byggherrars nuläge, men tyngdpunkten kan också ligga på andra krafter.

Figur 4. Författarnas egen utformade figur som beskriver den jämvikt som utgör byggherrars nuläge. Röd och blå färg symboliserar drivande respektive hindrande krafter som hindrar isbiten från att smälta bort. Isbiten symboliserar förändringen som inte ägt rum ännu.

Jämvikt av drivande och hindrande krafter, ett

Det finns ett växande intresse på marknaden, och bland investerare, för byggherrars hållbarhetsarbete. Att vidareutveckla och utöka klimatarbetet leder inledningsvis till ökade kostnader, men är på sikt en möjlighet för många byggherrar att skaffa kapital genom gröna obligationer.

Jämvikt av drivande och hindrande krafter, två

Att arbeta utöver lagkravet skulle bland annat kunna ge byggherrar möjlighet att marknadsföra sig på ett annat sätt inom bygg- och fastighetsbranschen. Det handlar också om att man, genom att börja arbeta aktivt med klimatdeklarationen redan nu, visar att man har ett genuint intresse i klimatfrågan vilket kan bidra med ökad tillförlitlighet framöver. I kontrast till detta finns ingen garanti för att denna profilering resulterar i en omedelbar eller framtida avkastning. Detta beror bland annat på vilket sätt som andra byggherrar avser att arbeta med, eller dra nytta av, klimatdeklarationen.

Jämvikt av drivande och hindrande krafter, tre

Det samlade intrycket av den studerade byggherrars organisation är att man ser att klimatarbetet kan behöva vidareutvecklas. Man menar bland annat att kostnadseffektiva produkter länge stått i fokus, och att det finns en del att lära inom hållbarhet. Andra perspektiv som framkom i resultatet är att man är medveten om att det kommer krävas att man göra andra typer av val framöver. Mot bakgrund av detta kan paralleller dras till vad Schein (1996) beskriver som kognitiv omdefiniering. Det uppstår när individen är “Unfrozen” vilket betyder att man är motiverad, öppen för förändring, vill ta emot ny information, perspektiv eller uppfattningar. Det innebär i sin tur att det är möjligt att uppfatta saker och ting på ett bredare sätt, vilket leder till att man börjar förändra värderingar och perspektiv.

I kontrast till ovan resonemang kan inte alla medarbetare inom byggherrens organisation vara lika engagerade i klimatdeklarationen. För att minimera risken för motstånd är det viktigt att ha en tydlig ansvarsfördelning av arbetet. Hur stort motståndet, respektive stödet, till förändring är i övriga delar av byggherrens organisation, är svårt att säga baserat på studien. Schein (1996) menar också att för att uppnå förändring måste ett visst mått av skanning och inläring existera. Detta handlar om att individen söker ny information och analyserar sin omgivning, vilket man skulle kunna argumentera för förekommer inom den studerade byggherrens organisation. Det tar sig exempelvis uttryck i att man börjat jämföra klimatdeklarationen med EU taxonomin.

Jämvikt av drivande och hindrande krafter, fyra

Avslutningsvis skulle känslan av brådska, att det är bråttom att komma i gång med arbetet, kunna ställas mot en eventuell uppfattning eller inställning om att det är bäst att avvakta med vidare engagemang. Det kan exempelvis handla om att byggherrar väntar med att engagera sig ytterligare tills dess att lagen skärps. Häkkinen och Belloni (2011) menar att det krävs nya processer och metoder inom organisationer för att uppnå ett hållbart byggande. Om byggherren inte upplever någon brådska är det inte heller sannolikt att man påbörjar ett förändringsarbete som syftar till att implementera nya, eller förfina befintliga, processer.

Diskussion gällande förändring av nuvarande jämvikt

Med dagens förutsättningar finner författarna det relativt osannolikt att jämvikt ett, två eller tre rubbas. Det som möjligtvis skulle kunna sätta första jämvikten ur balans är om byggherrar lyckas hitta ett sätt som innebär att man kan arbeta med klimatdeklarationen utöver lagkravet, samtidigt som kostnaderna för detta kan ses som en ekonomisk investering. Det går i linje med resonemanget som Sadri et al. (2022) för, gällande att ekonomiska aspekter skulle kunna utgöra ett hinder för hållbart byggande.

Den hindrande kraften som troligtvis är lättast att avvärja, och således får den drivande motsvarigheten att "väga över", är känslan av brådska. Kostnaden för att arbeta med klimatdeklarationen nu, är sannolikt relativt lik kostnaden för att arbeta med detta inom ett par år. Samtidigt finns det eventuella fördelar i att börja arbeta proaktivt eller långsiktigt redan idag, exempelvis med avseende på aspekter som konkurrens eller trovärdighet. Byggherrens eventuella känsla av att avvaktande skulle kunna leda till nackdelar, kan leda till en känsla av missnöje. Accepterat missnöje utgör enligt Schein (1996) en drivkraft för inläring och förändring. Vidare menar Schein att närvaron av alla tre faktorer: missnöje, kognitiv omdefiniering samt skanning och inläring måste finnas i någon utsträckning för att det ska vara möjligt att öppna upp för förändring. Baserat på ovan diskussion skulle man kunna argumentera för att alla dessa komponenter existerar inom den studerade byggherrens organisation, även om det är svårt att avgöra i vilken utsträckning.

6 Slutsats

Kapitlet baseras på analys och diskussion av studiens resultat samt den teori som presenterades tidigare. Byggherrar saknar generellt erfarenhet av att arbeta med klimatdeklarationen och många ställer sig sannolikt frågan hur man ska ta sig an det nya kravet på bästa möjliga sätt. En del byggherrar funderar kanske också på vilket värde som klimatdeklarationen skulle kunna generera för den interna organisationen, och hur det värdet uppnås. Utgångspunkten för studien var att undersöka denna problematik utifrån en fallstudie av en byggherres verksamhet. Författarnas intresse för lagstiftningens effekt på bygg- och fastighetsbranschen, ledde fram till studiens två frågeställningar där svaren på den första forskningsfrågan avser att ge en grundläggande förståelse för nästa.

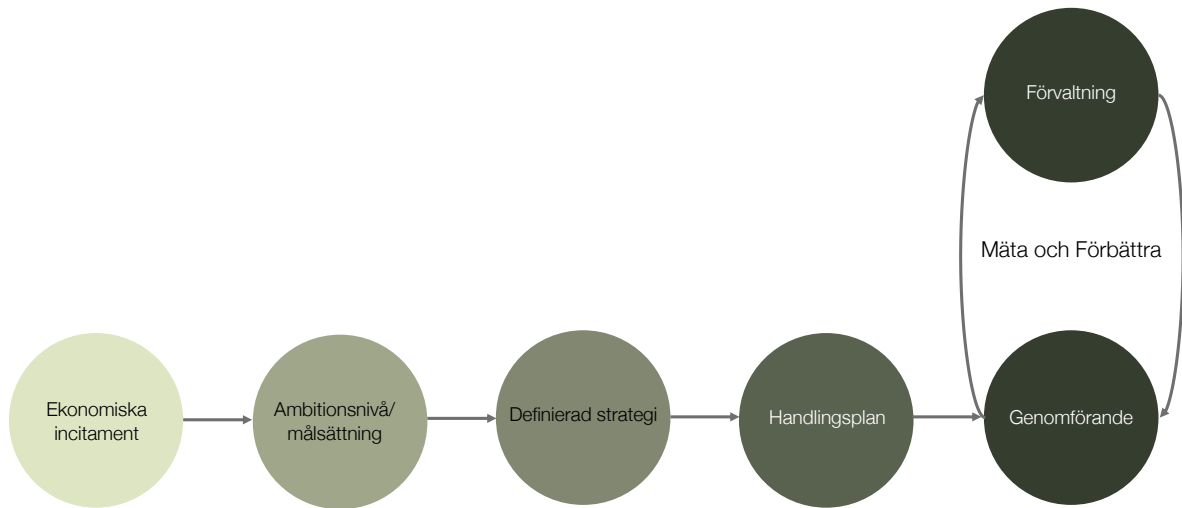
6.1 Vilka hinder finns för byggherrens arbete med klimatdeklarationen?

Studien ökar förståelsen för komplexiteten i vad det är som kan hindra byggherrens arbete med klimatdeklarationen. I en kontext där byggherrens målsättning är att använda deklarationen som ett förbättringsverktyg, tyder studien på att potentiella hinder ofta grundar sig i att byggherren väger klimatarbetets förbrukning av resurser, mot dess nytta. Det verkar gälla oavsett om resursen är byggherrens tid eller pengar. Ett utökat arbete med klimatdeklarationen kräver både större engagemang, och leder sannolikt till ökade kostnader, samtidigt som arbetsinsatsen inte garanterar något ekonomiskt utbyte. Studien styrker i viss mån varför byggherrar tenderar att prioritera, och ägna sin tid åt, arbetet med störst sannolikhet att gynna verksamheten ekonomiskt. Denna upptäckt skulle kunna vara ett värdefullt inslag i en större diskussion som handlar om hur styrmedlet, lagen om klimatdeklaration, kan effektiviseras framöver.

6.2 Hur kan klimatdeklarationen gå från redovisningskrav till förbättringsverktyg?

En av de mest betydelsefulla slutsatserna som kan dras baserat på denna studie, är att byggherren behöver arbeta utöver nuvarande lagkrav om man vill använda klimatdeklarationen som ett förbättringsverktyg. Undersökningens resultat tyder på att ambitionsnivån i arbetet delvis beror på om det finns ekonomiska incitament för engagemang utöver lagkravet. Hur viktig den ekonomiska motivationen är för olika byggherrar kan variera, och beror sannolikt på vad det är som primärt driver verksamhetens klimatarbete. Ekonomiska incitament skulle exempelvis kunna utgöras av ett eventuellt samband mellan EU taxonomins målsättningar och klimatdeklarationen.

Byggherrens ambitionsnivå hänger tätt samman med vilka målsättningar som kan sättas upp för arbetet. Målsättningen kommer i sin tur påverka vilket värde som klimatdeklarationen kan förväntas generera för den interna verksamheten. Målet måste definieras först, för att det sedan ska vara möjligt att utforma en strategi och handlingsplan som realiserar framtidsvisionen. Handlingsplanen bör hantera frågor som genomförande, exempelvis ansvarsfördelning, och förvaltning av klimatdeklarationens resultat. Studien indikerar att förvaltningen kommer vara avgörande för den byggherre som bestämmer sig för att man vill arbeta med klimatdeklarationen som ett förbättringsverktyg, snarare än som ett redovisningskrav. För att reducera klimatpåverkan krävs förvaltning av resultaten på ett strukturerat och överskådligt sätt, samtidigt som byggherren måste säkerställa att man förstår, kan analysera och dra slutsatser av resultatet. Byggherren skulle kunna utgå från denna övergripande process, som illustreras i Figur 5, för att inleda sitt arbete med klimatdeklarationen.

Figur 5. Författarnas egen utformade figur av den översiktliga process som kan äga rum hos byggherrar för att påbörja arbetet med klimatdeklarationen.

7 Vidare forskning

Arbetet som ägt rum för att besvara studiens frågeställningar har gett upphov till flertalet vidare tankar och möjliga frågeställningar. På grund av den tidsmässiga begränsningen har undersökningens omfattning inte varit möjligt att utöka, och därför presenteras diverse förslag på vidare studier i detta kapitel.

Med anledning av att en av metodens främsta brister handlade om urvalets begränsade omfattning, vilket fick konsekvensen att eventuella variationer mellan olika aktörer på marknaden inte fångades upp, hade det varit av intresse att upprepa studien för att verifiera de slutsatser som dragits. Studien skulle kunna genomföras på ett liknande sätt som i denna undersökning, genom att studera en enskild byggherre. Den skulle också kunna utföras som en större studie där flera byggherrar och ett större urval av externa aktörer inkluderas. På detta vis skulle det vara möjligt att stärka slutsatsernas applicerbarhet på övriga byggherrar som berörs av lagen om klimatdeklaration för byggnader. Eftersom denna studie enbart går in på det inledande steget "Unfreeze" i Lewins trestegsmodell, skulle dessa vidare studier också kunna gå steget längre och undersöka stegen "Change" och "Refreeze". Med andra ord, en studie som undersöker hur en eventuell förändring kan befästas i byggherrens organisation.

Ett genomgående tema i studien är att det finns ett tydligt uttryckt behov av att skapa ekonomiska incitament för byggherrarnas proaktiva arbete med klimatdeklarationen. För Miljöbyggnad finns en tydlig "morot", men man skulle också kunna titta på hur det ser ut för andra miljöcertifieringar, som BREEAM eller LEED. Det skulle också vara av allmänt intresse att djupare undersöka ett eventuellt samband mellan klimatdeklarationen och EU taxonomin. Det skulle även kunna handla om studier som syftar till att resultera i någon form av handlingsplan, som avser att stimulera kreativa lösningar som reducerar klimatpåverkan.

Framtida studier skulle också kunna rikta in sig på att undersöka hur andra byggherrar tänker arbeta med lagkravet, som en slags benchmarking. Detta resonemang grundar sig i att det finns byggherrar på marknaden som faktiskt kommer arbeta med klimatdeklarationer på ett sätt som är utöver lagkravet. Hur deras arbete planeras gå till mer konkret, och varför man väljer att arbeta på det sättet, är information som kan vara viktig för byggherrar att känna till. Detta eftersom deras arbete med klimatdeklarationen delvis kan komma att påverkas av hur andra aktörer på marknaden väljer att arbeta.

Referenser

- Avanza. (u.å.). *Vad är en obligation och hur fungerar de?* <https://www.avanza.se/lar-dig-mer/avanza-akademin/rantebarande-vardepapper/vad-ar-obligationer-hur-fungerar-de.html>
- Boverket. (2020). *Utveckling av regler om klimatdeklaration av byggnader*. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2020/utveckling-av-regler-om-klimatdeklaration-av-byggnader/#:~:text=Boverket%20har%20nu%20p%C3%A5%20regerings,byggnader%20inf%C3%B6rs%20i%20reglerna%202027>
- Boverket. (2021a). *Klimatdeklarationens omfattning*. <https://www.boverket.se/sv/klimatdeklaration/gor-sa-har/omfattning/?fbclid=IwAR0R9RyZapUKtC0nE3NGPoooE4KAHT2hC3Fb9AC4TcdXOfhX1AjTuXf3qlA>
- Boverket. (2021b). *Syftet med att klimatdeklarera byggnader*. <https://www.boverket.se/sv/klimatdeklaration/om-klimatdeklaration/syfte/>
- Boverket. (2021c). *Klimatdeklaration av byggnader*. <https://www.boverket.se/sv/byggande/hallbart-byggande-och-forvaltning/klimatdeklaration/>
- Boverket. (2021d). *Konsekvensutredning BFS 2021:7: Boverkets föreskrifter om klimatdeklaration för byggnader*. <https://www.boverket.se/sv/lag--ratt/forfattningssamling/gallande/boverkets-foreskrifter-20217-om-klimatdeklaration-for-byggnader/>
- Boverket. (2021e). *Dessa byggnader behöver inte klimatdeklareras*. <https://www.boverket.se/sv/klimatdeklaration/omfattas/inte-deklareras/>
- Boverket. (2021f). *Detaljerat om att beräkna klimatpåverkan*. <https://www.boverket.se/sv/klimatdeklaration/gor-sa-har/berakna/berakning/>
- Boverket. (2022a). *Slutbesked*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/byggprocessen/slutbesked/>
- Boverket. (2022b). *Byggherrens ansvar*. <https://www.boverket.se/sv/klimatdeklaration/gor-sa-har/byggherrens-ansvar/>
- Boverket. (u.å.). *Byggherrens ansvar*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/byggprocessen/byggherrens-ansvar/#:~:text=Byggherre%20%C3%A4r%20den%20som%20f%C3%B6r,region%20eller%20en%20statlig%20myndighet>
- Bryman, A., & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber AB.
- Cameron, E., & Green, M. (2020). *Making Sense of Change Management: A Complete Guide to the Models, Tools and Techniques of Organizational Change*. Kogan Page Publishers.
- Europeiska kommissionen. (2019a). *EU:s gröna giv*. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv
- Europeiska kommissionen. (2019b). *Hållbar finansiering: Kommissionen offentliggör riktlinjer för att förbättra företagens rapportering av klimatrelaterad information och välkomnar tre nya viktiga rapporter inom hållbar finansiering från ledande experter*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/IP_19_3034
- Ferlin, M., & Sternbeck Fryxell, V. (2020). *Gröna obligationer – stora i Sverige och med potential att växa*. <https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/ekonomiska-kommentarer/svenska/2020/grona-obligationer--stora-i-sverige-och-med-potential-att-vaixa.pdf>

- Finansdepartementet. (2020). *En taxonomi för hållbara investeringar*. Regeringskansliet.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/finansmarknad/taxonomi-ska-gora-det-enklare-att-identifiera-och-jamfora-miljomassigt-hallbara-investeringar/>
- Finansdepartementet. (2022). *Uppdrag att lämna förslag på hur införandet av gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan kan påskyndas och hur tillämpningen av klimatdeklarationer kan utvidgas*. Retrieved from
https://www.regeringen.se/492fc3/contentassets/d1532056a6b3430994187e829902f63d/uppdag-att-lamna-forslag-pa-hur-inforandet-av-gransvarden-for-byggnaders-klimatpaverkan-kan-paskyndas-och-hur-tillampningen-av-klimatdeklarationer-kan-utvidgas.pdf?fbclid=IwAR3Mhbc0_dO2KOiq3vHrQf7nrr0FG1jCLqhK6F12N8Yev-Ppj5X_jAJ9MwM
- Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219-245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>
- Handelsbanken. (u.å.). *Obligationer*. <https://www.handelsbanken.se/sv/privat/spara/aktier-och-andra-vardepapper/obligationer#24748/merom>
- Häkkinen, T., & Belloni, K. (2011). Barriers and drivers for sustainable building. *Building Research and Information*, 39(3), 239-255.
<https://doi.org/10.1080/09613218.2011.561948>
- Keating, L. A., & Heslin, P. A. (2015). The potential role of mindsets in unleashing employee engagement. *Human Resource Management Review*, 25(4), 329-341.
<https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2015.01.008>
- KPA. (2020). *Gröna obligationer*. <https://www.kpa.se/om-kpa-pension/hallbarhet-och-etik/vart-hallbarhetsarbete/#grona-obligationer>
- Mercadal, T. (2020). *Gap Analysis*. (109057026). Salem Press Encyclopedia.
- Naturvårdsverket. (u.å.). *Beräkna klimatpåverkan*.
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/luft-och-klimat/berakna-klimatpaverkan/#:~:text=F%C3%B6r%20klimatp%C3%A5verkan%20inneb%C3%A4r%20ber%C3%A4kning%20ur,tj%C3%A4nst%20som%20i%20slut%C3%A4ndan%20anv%C3%A4nds>
- Prop. 2020/21:144. *Klimatdeklaration för byggnader*. (2021a).
<https://data.riksdagen.se/fil/EACA0171-CA6E-4BD5-9105-DDA29597A484>
- Sadri, H., Pourbagheri, P., & Yitmen, I. (2022). Towards the implications of Boverket's climate declaration act for sustainability indices in the Swedish construction industry. *Building and Environment*, 207, Article 108446.
<https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2021.108446>
- Schein, E. H. (1996). Kurt Lewin's change theory in the field and in the classroom: Notes toward a model of managed learning. *Systems practice*, 9(1), 27-47.
<https://doi.org/10.1007/BF02173417>
- SFS 2010:900. *Plan- och bygglag*. (2010). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900
- SFS 2021:787. *Lag om klimatdeklaration för byggnader*. (2021b).
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2021787-om-klimatdeklaration-for-byggnader_sfs-2021-787
- SFS 2021:788. *Lag om ändring i plan- och bygglagen* (2010:900), (2021c).
<https://svenskforfattningssamling.se/sites/default/files/sfs/2021-07/SFS2021-788.pdf>
- SFS 2021:789. *Förordning om klimatdeklaration för byggnader*. (2021d).
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2021789-om-klimatdeklaration-for_sfs-2021-789
- Stake, R. E. (1995). *The Art Of Case Study Research*. Sage Publications.

- Sveriges Allmännyttan. (u.å.). *Ekologisk hållbarhet*.
<https://www.sverigesallmannnytta.se/hallbarhet/ekologisk-hallbarhet/>
- Sweden Green Building Council. (2018a). *Vad är Miljöbyggnad?*
<https://www.sgbc.se/certifiering/miljobyggnad/vad-ar-miljobyggnad/>
- Sweden Green Building Council. (2018b). *Manualer och verktyg för Miljöbyggnad*.
<https://www.sgbc.se/certifiering/miljobyggnad/anvandarstod-for-miljobyggnad/manualer-och-verktyg-for-certifiering-i-miljobyggnad/?fbclid=IwAR2j9WrNDR77nmyluvZa0qQE0FEeZjnxX7QS4F0XFUJP5mj680hpcPA9Tes>
- Sweden Green Building Council. (2018c). *Certifiera med Miljöbyggnad*.
<https://www.sgbc.se/certifiering/miljobyggnad/certifiera-med-miljobyggnad/>
- Sweden Green Building Council. (2018d). *Verifiering i Miljöbyggnad*.
<https://www.sgbc.se/certifiering/miljobyggnad/certifiera-med-miljobyggnad/verifiering-i-miljobyggnad/>
- Sweden Green Building Council. (u.å.). *Certifiering - Nyckeln till ett hållbart samhälle*.
<https://www.sgbc.se/certifiering/>
- Tonnquist, B. (2014). *Projektledning*. Sanoma Utbildning.
- Tricorona. (2014). *Därför redovisas utsläpp i scope 1, 2 och 3 enligt GHG-protokollet*.
<https://tricorona.se/2014/10/29/varfor-redovisas-utslapp-i-scope-1-2-och-3/>

Bilaga

Guideline bas

Första temat
Vill du beskriva vad du arbetar med? Vilka är dina ansvarsområden?
På vilket sätt är din roll delaktig i ett projekts arbete mot ekologisk hållbarhet?
Är det något särskilt skede i ett projekt som du är mest delaktig i?
Vilka klimatmässiga krav ställs på ditt arbete?
Vem ställer kraven, finns krav på rapportering?
I vilket skede uppfattar du att klimatmässiga beslut tas i ett projekt och av vem/ vilka?
Andra temat
Hur arbetar ni idag med klimatdeklarationer och hur är din roll delaktig i arbetet?
Ser du några utmaningar/ möjligheter kopplat till lagstiftningen?
Finns det någon som ansvarar/ kommer ansvara för klimatdeklarationer internt? Både innan slutbesked och inför eventuell tillsyn.
Tredje temat
På vilket sätt innebär lagen om klimatdeklaration ett behov av förändring i er organisation eller av befintliga arbetssätt?
Hur vill ni arbeta med klimatdeklarationen? Vilket arbetssätt skulle passa er bäst?
Finns förutsättningarna för att arbeta på det sättet?
Tycker du att beställaren, entreprenören och konsulter har tillräckligt med kunskap gällande klimatdeklarationen?

Rollspecifika frågor

Byggherrens hållbarhetsansvarig (Kod A)
Vad är det som driver hållbarhetsarbetet för er som byggherre?
Ser du att arbetet med klimatdeklarationen kan vara fördelaktigt för grön finansiering av projekt (gröna obligationer)?
Byggherrens miljösamordnare (Kod B)
Ser du att arbetet med klimatdeklarationen kan vara fördelaktigt för grön finansiering av projekt (gröna obligationer)?
Byggherrens fastighetsutvecklare (Kod C)
Ser du att arbetet med klimatdeklarationen kan vara fördelaktigt för grön finansiering av projekt (gröna obligationer)?
Konsultens energi- och miljösamordnare (Kod D)
Vad är nytt för byggherren? Innebär lagstiftningen ett behov av förändring i byggherrars organisation eller av befintliga arbetssätt?
Entreprenörens KMA-ansvarig (Kod E)
På vilket sätt innebär lagen om klimatdeklaration ett behov av förändring i byggherrens organisation eller av befintliga arbetssätt?

INSTITUTIONEN FÖR TEKNIKENS EKONOMI OCH ORGANISATION
AVDELNINGEN FÖR SERVICE MANAGEMENT AND LOGISTICS
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, Sverige 2022

www.chalmers.se

CHALMERS